

แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

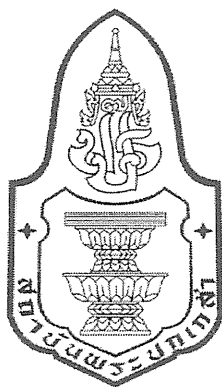
โดย

นายมิตรชัย อานันทนสกุล

รายงานวิชาการส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง
การบริหารเศรษฐกิจสาธารณะสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 9
สถาบันพระปกเกล้า

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

โดย

นายมิตรชัย อานันทนสกุล

รายงานวิชาการส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง
การบริหารเศรษฐกิจสาธารณะสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 9
สถาบันพระปกเกล้า
พ.ศ. 2554
ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

รายงานวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

โดย นายมิตรชัย อานันทนสกุล

เลขประจำตัว 531-103-084

เป็นส่วนเพิ่มเติมจากรายงานวิชาการกลุ่ม เรื่อง การจัดการที่ดินและสิ่งแวดลอมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
การท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์)

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้รายงานเอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารเศรษฐกิจสาธารณะสำหรับ
นักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 9

.....

(ศาสตราจารย์ ดร.อัมมาร สยามวาลา)

ประธานคณะกรรมการ

หลักสูตรการบริหารเศรษฐกิจสาธารณะสำหรับนักบริหารระดับสูง

บทคัดย่อ

ชื่อผู้จัดทำ : นายมิตรชัย อานันทนสกุล
ชื่อหัวข้อเอกสาร : แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
เอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยว ความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ และศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ในปัจจุบันยึดหลักการจัดการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย คือ (1) เพื่อคุ้มครองพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีทรัพยากร โดดเด่นและหายากในพื้นที่ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป (2) เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยทางวิชาการด้านธรรมชาติวิทยาและนิเวศวิทยา และ (3) เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนของประชาชนทั่วไป บริหารจัดการในรูปแบบของระบบราชการ ภายใต้บทบัญญัติแห่ง พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 2) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการและมีข้อเสนอแนะให้อุทยานแห่งชาติเอราวัณจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก คือ ห้องน้ำ ห้องสุขา ถังขยะ จัดสร้างสถานที่กางเต็นท์เพิ่มเติม พัฒนาบุคลากรให้มีความสุภาพเรียบร้อย และให้แก้ไขปัญหาสุนัขเข้ามารบกวนบริเวณที่กางเต็นท์ 3) องค์การบริหารส่วนตำบลมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ดังนี้ (1) ควรส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว (2) ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ และ (3) ประสานแนวทางและแผนงานการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณกับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ 4) สำหรับแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ สรุปได้ดังนี้ (1) จัดทำแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ (2) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกตามความต้องการของนักท่องเที่ยว และ (5) การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานให้มีความรู้ความสามารถในการรองรับการบริการด้านการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาและได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ในโอกาสนี้ผู้จัดทำใคร่ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ แก้ไข และปรับปรุงการจัดทำเอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ นักท่องเที่ยว และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษาที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ในท้ายที่สุดนี้ ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษาในเอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้ จะสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป รวมถึงสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง นำไปสู่การจัดการอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการและเกิดความยั่งยืนต่อไป

มิตรชัย อานันทนสกุล

กรกฎาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ก)
กิตติกรรมประกาศ	(ข)
สารบัญ	(ค)
สารบัญตาราง	(จ)
สารบัญภาพ	(ฉ)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	3
1.3 ประเด็นการศึกษา	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ความหมาย หลักการและกระบวนการบริหารจัดการ	6
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ	8
2.3 หลักการและแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	16
2.4 องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษา	20
2.5 อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	22
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	38
3.1 แนวทางการศึกษา	38
3.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา	38
3.3 สถานที่และระยะเวลาในการศึกษา	39
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	39
3.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา (ต่อ)	
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
บทที่ 4 ผลการศึกษา	43
4.1 รูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีในปัจจุบัน	43
4.2 ความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	45
4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	46
4.4 แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	49
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	51
5.1 สรุปผลการศึกษา	51
5.2 ข้อเสนอแนะ	53
บรรณานุกรม	55
ภาคผนวก	58
ภาคผนวก ก	59
ภาคผนวก ข	66
ประวัติผู้ศึกษา	72

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 – 2553	29
2.	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นรายองค์การบริหารส่วนตำบล	41
ตารางผนวกที่		
1	ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวตัวอย่าง	67
2	ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่าง	70

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการการบริหารจัดการ	6
2	แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้ง เส้นทางคมนาคม และแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ เอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	27
3	แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	29
4	แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการ ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี	38

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างแหล่งรายได้หลักของประเทศ ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมุ่งให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวของภูมิภาค มุ่งพัฒนา และส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานระดับสากล นำไปสู่การท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) การกระตุ้นเศรษฐกิจ ของประเทศส่วนหนึ่งยังต้องพึ่งพางานด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นหนทางหนึ่ง ที่สามารถนำเงินตราจากต่างประเทศเข้ามาสู่ภายในประเทศได้ปีละหลายแสนล้านบาท แต่ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวของไทยได้ประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศบางประการ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา ความไม่สงบทางการเมืองที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก จึงส่งผลกระทบต่ออัตราเงินเฟ้อ เกิดภาวะค่า ครองชีพ ค่าพลังงานที่สูงขึ้น ความเชื่อมั่นของนักลงทุนและผู้บริโภคลดลงอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งสิ้น

อุทยานแห่งชาติของประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิต ของคนไทยและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในหลายด้าน เช่น “ด้านสิ่งแวดล้อม” ที่เป็นแหล่งรวม ของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตซึ่งปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นกระบวนการและเป็นระบบ มีการผลิตและ ควบคุมตนเองตามธรรมชาติ ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นแหล่ง ดินน้ำลำธารและเป็นศูนย์รวมความหลากหลายทางชีวภาพ ควบคุมสภาพภูมิอากาศ บรรเทาความ รุนแรงของอุทกภัย วาตภัย ช่วยลดการพังทลายของดิน เป็นต้น “ด้านสังคม” เป็นแหล่งน้ำใช้สอย เพื่อการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการพลังงาน เป็นแหล่งของอาหาร แหล่งวัสดุใช้สอยของชุมชน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและนันทนาการ สำหรับ “ด้านเศรษฐกิจ” ถือได้ว่า อุทยานแห่งชาติเป็นฐานในการ ส่งเสริมและพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สำคัญ เนื่องจากในปัจจุบันได้เกิดกระแสการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นต้นทุนมากขึ้น การท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จึงสามารถที่จะนำมาซึ่งเงินตราจากต่างประเทศ จากการใช้ศักยภาพสูงด้านความงามและความโดดเด่น ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางด้านเศรษฐกิจ การจ้างงาน และการกระจาย รายได้ให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างมาก ประกอบกับสถานการณ์ด้านทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน

ได้ส่งผลทำให้ประชาชนชาวไทยและประชาชนทั่วโลกเกิดความตระหนักและมีความเข้าใจที่จะช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าในอดีต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโลกที่ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงได้เล็งเห็นความสำคัญและตระหนักถึงการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และมุ่งเน้นการพัฒนาในเชิงรุกมากขึ้น เนื่องจากชีวิตประจำวันของประชาชนในเมืองใหญ่ต้องต่อสู้ดิ้นรน เคร่งเครียด ประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่ขัดแย้ง รวมถึงเกิดความสับสนวุ่นวายท่ามกลางภาวะมลพิษสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทางออกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่นิยมกันมากขึ้นของคนเมืองและทั่วโลก ก็คือ การเดินทางไปพักผ่อนหาความสงบกับธรรมชาติ และป่าเขาลำเนาไพร

อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งหนึ่งที่มีศักยภาพสูงในหลายด้าน อาทิเช่น มีความหลากหลายทางด้านชีวภาพ มีความสวยงามทางธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่ยู่อักโดยทั่วไป มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก สามารถสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ให้กับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นเงิน 23,791,196.00 บาท นับเป็นรายได้อันดับ 3 ของอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ (อันดับ 1 ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีรายได้ 61,975,191.31 บาทและอันดับ 2 ได้แก่ อุทยานแห่งชาติคอกยอินทนนท์ มีรายได้ 25,961,469.34 บาท) เป็นอุทยานแห่งชาติที่ประกาศจัดตั้งขึ้นลำดับที่ 12 ของประเทศ (ประกาศจัดตั้งวันที่ 19 มิถุนายน 2518) มีเนื้อที่ 549.90 ตารางกิโลเมตร หรือ 343,735 ไร่ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2553 ก)

จากการที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี มีศักยภาพสูงในหลายด้านดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น พื้นที่ป่าอนุรักษ์แห่งนี้จึงมีคุณสมบัติและมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ให้กับทางราชการหรือประเทศได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีคุณค่า แต่จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรป่าไม้ กระแสการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติของโลกในศตวรรษที่ 21 รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ทำให้ประชาชนเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหากการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ขาดการบริหารจัดการที่ดี อาจส่งผลกระทบต่อสภาพทางธรรมชาติในพื้นที่ทำให้พื้นที่ป่าในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณเกิดการเสื่อมโทรมลงได้ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่คงความอุดมสมบูรณ์และความสวยงามตามธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการสร้างรายได้ให้กับประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

1.3 ประเด็นการศึกษา

เป็นการศึกษาเพื่อนำข้อมูลมากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย
  - 1.1 ความหมาย หลักการและกระบวนการบริหารจัดการ
  - 1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ
  - 1.3 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
  - 1.4 อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
  - 1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษา
  - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประกอบด้วย
  - 2.1 อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
  - 2.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีเขตการปกครองอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย

- (1) องค์การบริหารส่วนตำบลช่องสะเดา อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- (2) องค์การบริหารส่วนท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
- (3) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระbung อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
- (4) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี
- (5) องค์การบริหารส่วนตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

3. ขอบเขตด้านประชากร ประกอบด้วย

3.1 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

3.2 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในช่วงเดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมกราคม 2554

3.2 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเขตการปกครองอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 5 แห่ง

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้มีระยะเวลาการศึกษาอยู่ในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม 2553 ถึงเดือนเมษายน 2554 รวมเป็นระยะเวลาประมาณ 7 เดือน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

1. ตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับแนวความคิด ทฤษฎี ข้อมูลพื้นที่ศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เพื่อรวบรวมรูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในปัจจุบัน

2. จัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ

3. จัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่จัดสร้างขึ้น ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้จนครบถ้วน

5. สังเคราะห์และประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบรูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
3. ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
4. ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการจัดการอุทยานแห่งชาติแห่งอื่นที่มีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติแห่งนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

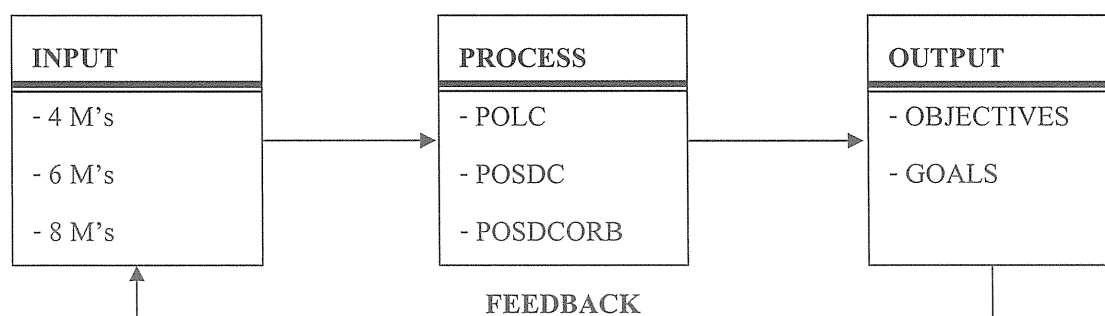
บทที่ 2

การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้จัดทำเอกสารวิชาการส่วนบุคคลได้ดำเนินการตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งรวบรวมรายละเอียดดังกล่าวมานำเสนอไว้ตามลำดับต่อไปนี้

2.1 ความหมาย หลักการและกระบวนการบริหารจัดการ

ศิริวรรณ และคณะ (2542) ได้ให้ความหมายของการจัดการไว้ว่า หมายถึง กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร ได้แก่ (1) การวางแผน (Planning) (2) การจัดองค์การ (Organizing) (3) การชี้นำ (Leading) (4) การควบคุม (Controlling) ซึ่งจากความหมายดังกล่าวมีคำสำคัญ 3 คำ คือ กระบวนการ ทรัพยากรการบริหาร และวัตถุประสงค์ สามารถนำมาเขียนเป็นแผนภูมิดังปรากฏตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการการบริหารจัดการ

INPUT คือ ทรัพยากรการบริหาร (Management resources) ได้แก่ 4 M's ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุคิป (Material) และวิธีการ/การจัดการ (Method/Management) ถูกนำเข้าไปในระบบเพื่อประมวผลหรือแปรรูป ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจของสังคมโลกพัฒนาและก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการที่เติบโตและพัฒนาขึ้นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ทรัพยากรเพียง 4 ประการเริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ จึงได้เพิ่มอีก 2 M's เป็น 6 M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (Machine) และการตลาด (Market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญหรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานมีมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคนงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญและกำลังใจ (Morale) เข้าไปเป็น 7 M's และเมื่อโลก

ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ระบบการสื่อสารไร้พรมแดนที่ติดต่อกันเป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลกทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว ใครไม่รู้หรือไม่มีข้อมูลย่อมเสียเปรียบในเชิงธุรกิจ จึงได้เพิ่มข้อมูลข่าวสาร (Message) เข้าไปในทรัพยากรที่จะนำเข้าไปผ่านกระบวนการผลิต รวมเป็น 8 M's ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุดครบเท่าที่ระบบอุตสาหกรรมการผลิตการจัดจำหน่ายและการบริการยังคงพัฒนาและก้าวไปไม่หยุดยั้ง

PROCESS คือ หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำ ปัจจุบันยึดถือหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ POLC การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีการพัฒนาแนวคิดมาตั้งแต่สมัยของอังรี ฟาโยปี 1916 ที่เห็นว่าหน้าที่การจัดการประกอบด้วย POCCC ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) การควบคุม (Controlling) ต่อมาในปี 1937 กูติกและเออร์วิก เห็นว่ากระบวนการจัดการประกอบด้วยการวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงานผล (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) เรียกว่า POSDC ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งแนวความคิดของเขาเปลี่ยนไปอย่างชัดเจน โดยในปี 1988 คูเนตซ์ และเวียห์ริช เขียนตำราใช้ชื่อว่า Management ร่วมกันและได้เปลี่ยนหน้าที่ทางการจัดการจากตัว D (Directing) เป็น L (Leading) พัฒนาการด้านแนวคิดดังกล่าวยังคงก้าวต่อไปไม่หยุดยั้ง ดังนั้น อาจสรุปหน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานทางการจัดการได้ว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการ (Process) แปลรูปทรัพยากรที่นำเข้าไปเป็นผลผลิตตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การต่อไป

OUTPUT คือ เป้าหมาย (Goals) หรือวัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การที่นำออกมาจากกระบวนการแปลรูปในขั้นตอนที่สอง เป้าหมายขององค์การสามารถแบ่งอย่างหยาบได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ องค์การที่มีเป้าหมายที่มุ่งแสวงหากำไร (Profit) และองค์การที่มีเป้าหมายไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non-profit) หรืออาจแบ่งเป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้า (Products) กับองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ (Services) ก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2553) ได้นำเสนอเรื่องการบริหารและการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีเพื่อการบริหารงานไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำจำกัดความของการบริหาร สรุปได้พอสังเขปดังนี้

1.1 การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

1.2 การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

2. การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่สามารถมองเห็นได้ 3 ทาง ประกอบด้วย

2.1 ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

2.2 ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จเป้าหมาย

2.3 ทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่บุคคลและบุคคลต้องการร่วมทำปฏิริยาซึ่งกันและกัน

3. ลักษณะเด่นที่เป็นสากลของการบริหาร มีดังต่อไปนี้

3.1 การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย

3.2 ต้องอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ

3.3 ต้องใช้ทรัพยากรบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน

3.4 ต้องมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการทางสังคม

3.5 ต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคล 2 คนขึ้นไป

3.6 ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์

3.7 เป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล

3.8 มีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.9 การบริหารไม่มีตัวตน แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

4. ปัจจัยการบริหาร ปัจจัยพื้นฐานทางการบริหารมี 4 อย่างที่เรียกว่า 4 M's ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ(Materials) และการจัดการ (Management)

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ดร.ชนิ (2543) กล่าวไว้ว่า เนื่องจากหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติในปัจจุบันได้มุ่งเน้นการจัดการเพื่อป้องกันและรักษาสภาพธรรมชาติให้คงอยู่ รอดพ้นจากการถูกทำลายโดยฝีมือของมนุษย์ รัฐบาลจึงได้กำหนดเป็นกฎหมายเพื่อคุ้มครองพื้นที่ต่าง ๆ ที่ยังมีสภาพธรรมชาติ มีสภาพป่าที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์กำหนดให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ คุ้มครองป้องกันพื้นที่จากผู้บุกรุกทำลาย โดยอาศัยอำนาจของกฎหมายดำเนินการจัดการกับผู้บุกรุก อาศัยเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีจำนวนน้อย

เป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยรัฐได้ทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากในการดำเนินการรักษาอุทยานแห่งชาติเอาไว้

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 ที่ได้มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้นมา ปัญหาที่เกิดจากการจัดการอุทยานแห่งชาติที่รัฐบาลได้เผชิญก็ได้ก่อตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากจำนวนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศได้ลดลงอย่างต่อเนื่องภายในเวลาอันรวดเร็วและลดลงอย่างต่อเนื่อง เพราะประเทศชาติกำลังประสบกับปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ความเป็นประเทศที่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงต้องการใช้พื้นที่เพื่อทำการเกษตร ความต้องการถิ่นที่อยู่อาศัย ผนวกกับปัญหาความจำกัดด้านอัตราค่าตัวของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ความจำกัดในเรื่องอุปกรณ์ในการดูแลรักษาพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติ จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่จึงเห็นว่ามียุทยานแห่งชาติจำนวนมากหลายแห่งด้วยกันที่กำลังประสบปัญหากับการที่พื้นที่อุทยานแห่งชาติได้ถูกบุกรุกทำลายจากราษฎร พื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติที่เคยมีสภาพธรรมชาติได้ถูกเปลี่ยนแปลงไป แต่เมื่อประสบกับปัญหาแล้วรัฐก็มีได้นิ่งนอนใจหรือละเลยต่อปัญหาที่เกิดขึ้น พยายามหาแนวทางการแก้ไขปัญหาอุทยานแห่งชาติโดยวิธีการต่าง ๆ โดยใช้ทั้งมาตรการระยะสั้นและระยะยาว เพื่อรักษาและคงไว้ซึ่งสภาพป่าอุทยานแห่งชาติ

ประวัติความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย

ดรธรณี (2543) ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิพลของการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ YELLOW STONE ในสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1872 ซึ่งตรงกับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2415 ได้เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2485 โดยกรมป่าไม้ได้พยายามสงวนและรักษาพื้นที่ป่าที่มีทิวทัศน์งดงาม น้ำตก ลำธาร ถ้ำ และบริเวณที่มีป่าอุดมสมบูรณ์ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนทั่วไป แต่เนื่องจากเวลานั้นอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การดำเนินการเพื่อประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติจึงมีอุปสรรคและต้องระงับไปในที่สุด จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2502 คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้น 2 ชุด ชุดหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ" และอีกชุดหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า" เพื่อพิจารณาร่างกฎหมาย 2 ฉบับ ซึ่งในเวลาต่อมารู้จักกันในนามของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 (ปัจจุบันเป็นฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2535) และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พร้อมทั้งให้เสนอพื้นที่ป่าเพื่อประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วย ซึ่งในที่สุดเมื่อปลายปี พ.ศ. 2505 อุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย คือ เขาใหญ่ ก็ได้ประกาศจัดตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และส่งผลให้มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ ตามมาอีกเป็นจำนวนมาก

ความหมายของอุทยานแห่งชาติ

ดร.รชนี (2543) ได้รวบรวมความหมายไว้พอสังเขป ดังนี้

1. สหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN, 1994) ได้ให้ความหมายไว้ว่า อุทยานแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยระบบนิเวศสำคัญที่เป็นตัวแทนของภูมิภาค มีลักษณะเด่นตามธรรมชาติหรือทิวทัศน์งดงาม เป็นแหล่งของพืชพรรณและสัตว์ป่า ธรณีสถานและเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่มีคุณค่าทางด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา และการนันทนาการ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม หรือหมายถึง พื้นที่ธรรมชาติทางบกหรือทางทะเลซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อ

- 1.1 ค้ำครองรักษาระบบนิเวศ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต
- 1.2 ไม่ให้มีการใช้ประโยชน์หรือเข้าครอบครองที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ
- 1.3 เปิดโอกาสให้มีการใช้ประโยชน์ด้านการวิจัย ศึกษาหาความรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยว และการนันทนาการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ความหมายตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 หมายถึง ที่ดินซึ่งรวมความทั้งพื้นที่ดินทั่วไป ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ลักษณะที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจและมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด ซึ่งมีใช้ทบวงการเมือง ทั้งนี้ การกำหนดดังกล่าวก็เพื่อให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม เพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษา และความรื่นรมย์ของประชาชนสืบไป

บทบาทและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติสามารถนำประโยชน์มาสู่ชุมชนในภูมิภาคอย่างน้อย 14 ประการ สามารถสรุปได้ ดังนี้ (ดร.รชนี, 2543)

1. อุทยานแห่งชาติช่วยสร้างความมั่นคงด้านอุทกวิทยา
2. อุทยานแห่งชาติช่วยคุ้มครองรักษาดิน
3. อุทยานแห่งชาติช่วยควบคุมสภาพภูมิอากาศ
4. อุทยานแห่งชาติช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชนิดที่ทดแทนได้
5. เป็นแหล่งคุ้มครองรักษาทรัพยากรพันธุกรรม
6. เป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
7. อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว
8. เป็นแหล่งอำนวยความสะดวกด้านนันทนาการ
9. เป็นแหล่งการจ้างงาน
10. เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและติดตามผล

11. เป็นแหล่งให้ความรู้และการศึกษา
12. อุทยานแห่งชาติสามารถช่วยรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
13. อุทยานแห่งชาติช่วยรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม
14. เป็นแหล่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชากรในภูมิภาค

ประโยชน์และคุณค่าของอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย

อุทยานแห่งชาติของประเทศไทย นับว่ามีคุณค่าและถือประโยชน์แก่สังคมส่วนร่วมและชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงทางอ้อมในลักษณะต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับมาตรการการบริหารและการจัดการ ตลอดจนกลไกที่เป็นข้อจำกัดของแต่ละสังคมที่จะนำอุทยานแห่งชาตินั้นไปใช้ประโยชน์ อุทยานแห่งชาติมีขอบเขตค่อนข้างกว้างขวางและครอบคลุมถึงคุณประโยชน์ด้านต่าง ๆ หลายประการ แต่ศักยภาพมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ซึ่งพอที่จะสรุปเป็นแนวทางได้ ดังนี้ (คณะวนศาสตร์, 2530; สุรเชษฐ์ และคณะ, 2532)

1. เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร
2. เป็นแหล่งรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ
3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการ
4. เป็นแหล่งยังชีพของชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาค
5. เป็นแหล่งให้ความรู้ด้านนิเวศวิทยาและปลูกสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

แนวทางการอนุรักษ์และการจัดการอุทยานแห่งชาติ

แนวความคิดพื้นฐานของการจัดการ หลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ จำเป็นจะต้องยึดปรัชญาของการอนุรักษ์ซึ่งธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ให้คงอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย และสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์แก่สาธารณชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น นันทนาการ การท่องเที่ยว การศึกษาวิจัยและการพัฒนาชนบทได้ตลอดไป แนวความคิดดังกล่าวนับได้ว่าเป็นปรัชญาที่หน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบได้ยึดถือเป็นแนวทางสำหรับการจัดการอย่างไม่มีเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่อดีต และแนวความคิดนี้ได้ถูกแปลงมาใช้ในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการบริหารและการจัดการอุทยานแห่งชาติมาโดยตลอด แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงแนวความคิดดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่าอาจขัดแย้งกันเอง หรือดำเนินการไปพร้อมกันได้ยากลำบาก หากขาดการวางแผนเพื่อการจัดการที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ เพราะการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย และเปิดโอกาสให้ผู้ใ้ได้รับประสบการณ์ได้อย่างเต็มที่นั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ อาทิเช่น สาธารณูปโภคพื้นฐาน อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมนันทนาการแต่ละชนิด ซึ่งแผนการดำเนินงานดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและนิเวศวิทยาของพื้นที่และมีผลกระทบอื่น ๆ ตามมา แต่ถ้าหากเน้นการป้องกันและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ

และสภาวะแวดล้อมธรรมชาติมากขึ้นไป การบริการและการให้ความสะดวกแก่ผู้มาเยือนก็ไม่อาจทำได้เต็มที่ หรือไม่เป็นที่ต้องการของผู้ใช้ประโยชน์โดยทั่วไป

มาตรการหรือวิธีการในการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ

ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่

1. การวางแผนการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ การวางแผนการจัดการมักกระทำกันในระดับพื้นที่ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการวางแผนก็คือ แผนงาน (Plan) แผนแม่บท (Master plan) หรือแผนการจัดการ (Management plan) โดยแผนนี้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับหลายประการที่สำคัญ คือ เป็นตัวนำทางสำหรับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องการจัดการและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การดูแลความปลอดภัยแก่ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ไปจนถึงการอนุรักษ์ และการบำรุงรักษาทรัพยากร เป็นเครื่องมือสื่อสารกับผู้บริหารและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการของบประมาณ และหารายได้มาสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นต้น สารสำคัญมีดังนี้ (ครรรชนี, 2543)

1.1 การดูแลรักษาทรัพยากร ครอบคลุมถึงการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากผู้ใช้ประโยชน์ และจากพฤติกรรมทำลายของนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 นันทนาการและสื่อความหมาย ครอบคลุมถึงการจัดการด้านนันทนาการและโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งจะต้องระบุถึงแหล่งท่องเที่ยวและวิธีการในการบำรุงรักษาพื้นที่ไม่ให้เสื่อมโทรม ตลอดจนควบคุมไม่ให้การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อนิเวศป่าไม้และสัตว์ป่า ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องระบุตัวโปรแกรมสื่อความหมายที่ควรจะทำและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ความรู้ความเข้าใจและความเพลิดเพลิน ทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์อีกด้วย

1.3 การบำรุงรักษาและฟื้นฟูทรัพยากร เมื่อมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ ผลที่ได้ตามมา คือ การชำรุดทรุดโทรมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นควรคำนึงถึงบุคลากรและงบประมาณที่เหมาะสม ในการบำรุงรักษาและฟื้นฟูทรัพยากร นอกจากนี้ จะต้องระบุถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ของนันทนาการ และแนวทางในการบำรุงหรือฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมด้วย

1.4 การอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชุมชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมชุมชนท้องถิ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในท้องถิ่นกับประชาชนท้องถิ่น โดยควรคำนึงว่าทำอย่างไรจึงจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งวิธีการดำเนินการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้เอื้ออำนวยประโยชน์

และพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านท้องถิ่นให้ดีขึ้น เพื่อที่ประชาชนท้องถิ่น จะได้เห็นประโยชน์ของการมีอุทยานแห่งชาติและช่วยกันอนุรักษ์ไว้

1.5 การจัดการด้านบริหารบุคลากร เพื่อวางแนวทางในการกำหนดบุคลากรตลอดจน หน้าที่ความรับผิดชอบครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ และงบประมาณในการดำเนินการจัดการอุทยาน แห่งชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 การกำหนดความสำคัญก่อนหลัง เนื่องจากการดำเนินงานหรือกิจกรรมการจัดการ พื้นที่นั้นหนาแน่นครอบคลุมถึงสิ่งต่าง ๆ มากมาย ดังนั้น แผนงานที่จัดทำต้องมีการกำหนดความ จำเป็นก่อนหลังว่า มีกิจกรรมใดบ้างที่สำคัญมากก็ควรดำเนินการก่อน และกิจกรรมอะไรบ้างที่สำคัญ รองลงมา ก็คือ ดำเนินการภายหลังตามลำดับ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณและกำลังคน ซึ่งโดยปกติจะมีอยู่อย่างจำกัด

2 การแบ่งเขตการจัดการ เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการแบ่งเขตพื้นที่เป็นกระบวนการกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติให้สอดคล้อง กับสถานภาพและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และใช้เป็นแนวทางในการ ควบคุมกิจกรรมการจัดการ โดยปกติการแบ่งเขตพื้นที่จะกระทำควบคู่ไปกับการวางแผน และผลลัพธ์ ของการแบ่งเขตนี้จะปรากฏเป็นแผนที่ พร้อมระบุความหมายและกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน เขตการจัดการของอุทยานแห่งชาติโดยทั่วไปจะมี 3 เขตแต่บางพื้นที่อาจต้องแบ่งมากกว่า 3 เขตก็ได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความเหมาะสม ทั้งนี้ เขตการจัดการทั้ง 3 เขตประกอบด้วย (1) เขตบริการ (Service zone) หรือเขตการใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้น (Intensive use zone) (2) เขตนันทนาการ (Recreation zone) และ (3) เขตป่าเปลี่ยว (Primitive zone) หรือเขตสงวนสภาพธรรมชาติ (Natural preservation zone)

การแบ่งเขตภายในเพื่อการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ดร.ชนัน (2543) ได้ระบุว่า ภายในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติตามหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ ได้แบ่งออกเป็น 6 เขต ดังนี้

1. เขตบริการ (Service/Administrative/Intensive zone) หมายถึง เขตที่จำเป็นเพื่อ ประโยชน์ในการจัดการ การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และดำรงชีวิตของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เขตการจัดการนี้จะต้องกำหนดใน เขตที่มีลักษณะของธรรมชาติที่น้อยความสำคัญ ไม่เป็นที่มียักษ์หรือสัตว์ชนิดที่มีค่าหายากหรือต้อง สงวนไว้เป็นพิเศษ สภาพแวดล้อมมีความทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนา มีความ ลาดชันต่ำ มีแหล่งน้ำไว้ใช้สอย บริโภค อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมหลักหรือสามารถเข้าออกได้สะดวก เขตบริการนี้แยกออกเป็นเขตย่อย ๆ ได้ คือ

1.1 เขตเพื่อการบริหารงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ เขตสำหรับการจัดตั้งที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ศูนย์ซ่อมแซมและบำรุงรักษา หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

1.2 เขตที่อยู่อาศัยของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ เขตสำหรับจัดสร้างบ้านพักอาศัยของเจ้าหน้าที่ และสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ทั้งนี้จะต้องมีขึ้นอย่างไม่หรูหราหรือฟุ่มเฟือยแบบชุมชนในเมือง และควรจัดตั้งอยู่ในเขตที่ไม่ทำลายทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานนั้น ๆ

1.3 เขตบ้านพักนักท่องเที่ยว ได้แก่ จัดให้นักท่องเที่ยวพักแรม โดยเฉพาะควรสร้างให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและไม่ทำลายทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานนั้น ๆ

1.4 เขตเพื่อการศึกษาหาความรู้ และการท่องเที่ยวพักผ่อนของประชาชนในบริเวณใกล้เคียง เป็นเขตซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับการให้ความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรมกางเต็นท์ อัมจันทร์สำหรับการบรรยาย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

1.5 เขตเพื่อการสาธารณูปโภค ได้แก่ เขตสำหรับการจัดสร้างสิ่งก่อสร้างทางด้านประปา ไฟฟ้า ระบบกำจัดขยะ ระบบกำจัดน้ำเสีย ร้านขายของที่ระลึก

1.6 เขตการคมนาคม ได้แก่ เขตที่รวมของเส้นทางสัญจรทั้งหลายเข้าด้วยกันหรือเชื่อมต่อกัน เช่น ถนน ทางเดินเท้า รวมถึงสิ่งก่อสร้างที่อำนวยความสะดวกในการคมนาคม

2. **เขตนันทนาการ (Recreation zone)** หมายถึง เขตที่กำหนดไว้สำหรับเป็นที่พักผ่อนเป็นหลัก โดยเฉพาะ และเพื่อวัตถุประสงค์อื่นรองลงมา ได้แก่ เพื่อศึกษาหาความรู้ของประชาชน เป็นแหล่งที่มีจุดเด่นตามธรรมชาติริมฝั่งน้ำ ริมทะเล ชายทะเล และเป็นจุดที่จะพัฒนาเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะให้ประชาชนเข้ามาสัมผัสกับธรรมชาติมากที่สุด ได้เห็นและเข้าใจในธรรมชาติ แต่ต้องไม่ใช่พื้นที่ที่มีพืช/สัตว์ชนิดที่มีค่าหายาก หรือเป็นพื้นที่ที่ต้องสงวนสภาพธรรมชาติไว้เป็นพิเศษ โดยควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเท่าที่จำเป็น เช่น ทางเดินเท้า ที่จอดรถ ห้องน้ำ ห้องสุขา และอุปกรณ์สื่อความหมาย สามารถเข้าถึงได้หรือเปิดเส้นทางเข้าถึงได้โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติมากนัก

3. **เขตสันโดษ/ป่าเปลี่ยวหรือเขตสงวนสภาพธรรมชาติ (Primitive/Wilderness zone)** หมายถึง เขตที่มีทรัพยากรธรรมชาติดีเด่น มีสภาพสมบูรณ์ที่ควรรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ตลอดไป หากจะให้มีการใช้พื้นที่เฉพาะกรณีเห็นว่า ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ แยกย่อยออกเป็นเขตย่อย ได้แก่

3.1 เขตที่มีสภาพธรรมชาติเด่นสำคัญ ได้แก่ เขตที่มีสิ่งแปลก ๆ ซึ่งมีลักษณะเด่นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่พิสดารหรือมีทิวทัศน์ที่สวยงามมาก เป็นต้น

3.2 เขตที่มีความสำคัญเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ พื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่น่าสนใจแก่การวิจัย หรือหาความรู้ใหม่ ๆ โดยปกติจะเป็นเขตที่มีพันธุ์พืช หรือพันธุ์สัตว์ที่หายาก ไม่อนุญาตให้มีการก่อสร้างใด ๆ ยกเว้นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น การปรับปรุงเส้นทางเดินเท้าให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ และลาดตระเวนในพื้นที่เท่านั้น

4. เขตสงวนพิเศษ/หวงห้าม (Strict nature reserve zone) หมายถึง เขตที่มีทรัพยากรธรรมชาติซึ่งอาจถูกทำลายเสียหายได้โดยง่าย และเมื่อถูกทำลายแล้วไม่อาจทำให้คืนสภาพดั้งเดิมได้โดยง่าย ได้แก่ บริเวณที่มีสังคมพืชหายาก บริเวณที่มีปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เปราะบาง เช่น บริเวณน้ำพุร้อน แนวปะการัง ป่าที่สมบูรณ์มาก เป็นต้น

5. เขตวัตถุประสงค์พิเศษ (Special use zone) หมายถึง เขตซึ่งมีกิจกรรมอื่น ๆ โดยหน่วยงานหรือเอกชน ที่มีใช้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติรับผิดชอบกิจกรรมเหล่านี้ มีทั้งที่สอดคล้องและขัดแย้งกับหลักการของอุทยานแห่งชาติ เช่น พื้นที่สร้างอ่างเก็บน้ำ พื้นที่สร้างการคมนาคมพิเศษ เช่น สนามบิน หรือเป็นพื้นที่เพื่อการบริหารประชาชนบางอย่าง เช่น สถานีอนามัย สถานการศึกษา สถานีวิจัยการประมง สถานีโทรคมนาคม (ส่วนมากจะเป็นของหน่วยงานราชการอื่น) เป็นต้น

6. เขตแวดล้อมธรรมชาติทั่วไป (Natural environmental zone) หมายถึง บริเวณที่กำหนดให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติทั่วไป เป็นส่วนที่จะต้องอนุรักษ์ธรรมชาติเอาไว้ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้เฉพาะการป้องกันรักษาสภาพธรรมชาติเท่านั้น เป็นส่วนที่ไม่มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติ ควรกำหนดให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติทั่วไป เพื่อคงไว้ซึ่งสภาพธรรมชาติ

การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทยเช่นเดียวกับอุทยานแห่งชาติในประเทศอื่น ๆ ที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่แล้วยังประสบปัญหาด้านการอนุรักษ์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ อันเนื่องมาจากการบุกรุกทำลายและความต้องการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีพของชาวบ้านในท้องถิ่น มาตรการที่สำคัญเพื่อลดปัญหาดังกล่าวลงก็คือ มวลชนสัมพันธ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติไว้ นอกจากนั้น ยังจำเป็นต้องขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ฝ่ายปกครองและหน่วยงานส่งเสริมด้านการเกษตรต่าง ๆ ในการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะการควบคุมดูแลมิให้ชาวบ้านบุกรุก พื้นที่ป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน

มาตรการอื่นๆ ที่สำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างอุทยานแห่งชาติและชาวบ้านท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องที่ดินทำกินและการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ เช่น การสนับสนุนให้ชาวบ้านได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติโดยเป็นไกด์นำทางเที่ยวป่า การขายของที่ระลึก อาหาร

และการให้บริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งมาจากแนวความคิดในการจัดการเชิงอนุรักษ์ นอกจากนั้น ควรอนุญาตการเก็บหาของป่าที่สามารถทดแทนได้ อาทิเช่น หน่อไม้ ฝักหวาน เห็ด ฯลฯ ก็ควรอนุญาตตามความเหมาะสมและกำลังในการผลิตทดแทนของป่าต่าง ๆ ดังกล่าว ในพื้นที่กันชน ซึ่งได้มีการศึกษาอย่างรอบคอบแล้ว

ประการสุดท้าย ก็คือ อุทยานแห่งชาติควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านท้องถิ่นที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากการจัดการและการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ เป็นที่เชื่อกันว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการจัดทำแผน นอกจากจะเป็นการเพิ่มคุณภาพของแผนในการตอบสนองความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องแล้ว ยังทำให้กลุ่มคนดังกล่าวมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความต้องการให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะในขั้นตอนการนำแผนงานไปปฏิบัติ เชื่อมั่นในความจริง และความยุติธรรมของรัฐที่มีต่อประชาชน

ปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติจะต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย อาทิเช่น การปฏิรูประบบราชการส่งผลทำให้โครงสร้าง ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการมีการปรับเปลี่ยนไป อาจทำให้เกิดข้อจำกัดในการบริหารจัดการได้ รวมถึงจะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาสากลและข้อตกลงนานาชาติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันหรือให้การรับรองไว้ ตลอดจนพิจารณาเกี่ยวกับแนวความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในระดับโลก เช่น กระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเข้มข้นมากขึ้น เนื่องจากสภาวะอากาศของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก จนในปัจจุบันได้ส่งผลทำให้เกิดกระแสการรณรงค์เพื่อการลดภาวะโลกร้อนไปทั่วทุกภูมิภาคของโลก เป็นต้น นอกจากนี้ แนวทางการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติจะต้องนำหลักการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมาพิจารณาประกอบด้วย

2.3 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

สารานุกรมเสรี (2553) ได้ระบุถึงความหมายและประเภทของการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

ความหมายการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น หรือเพื่อหาความรู้ องค์การการท่องเที่ยวของสหประชาชาติ (World Tourism Organization) กำหนดไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทาง โดยมีระยะทางมากกว่า 80 กิโลเมตรจากบ้าน เพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักชนิดประเภทหนึ่งของประเทศไทยที่สามารถนำรายได้จากประชาชนชาวไทย และชาวต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทย

สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) (SIPA) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะนำเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT) มาพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงได้ผลักดันโครงการนำร่องด้วยการสร้างพื้นฐานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระตุ้นให้กลุ่มท่องเที่ยวร่วมกันบริการนักท่องเที่ยวผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งนับเป็นตัวอย่างของการใช้เทคโนโลยีซอฟต์แวร์ระดับสูงภายใต้ชื่อ "Tourism e-Commerce" (Tourism Collaborative Commerce) หรือการพาณิชย์เชิงร่วมมือบนธุรกิจท่องเที่ยวขยายโอกาสทางการค้าที่ช่วยเพิ่มรายได้สู่หน่วยธุรกิจ

ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว สามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม เช่น สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง รวมถึงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การเดินทางไปในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวและเยี่ยมชมสถานที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม เช่น การชมสถานโบราณวัตถุ โบราณสถาน ปราสาท พระราชวัง วัด ประเพณี รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย

4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผสมผสานในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยมีกิจกรรมเพื่อการรักษาสุขภาพเป็นกิจกรรมสำคัญของการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวสปา

5. การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ เช่น การเดินทางไปเยี่ยมเยียนลูกค้า หรือ ดูแลงานและได้ไปท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้น ๆ ประมาณ 1 – 2 วัน

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประกอบด้วย

- 1.1 ภูเขา น้ำตก ถ้ำ ลำธาร
- 1.2 ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ
- 1.3 เกาะ แก่ง
- 1.4 น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน บ่อแร่

- 1.5 เขตสงวนพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์เปิด
- 1.6 อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ
- 1.7 เขื่อน อ่างเก็บน้ำ
- 1.8 แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง)
- 1.9 ปะการัง และธรรมชาติใต้ทะเล
2. แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานและศาสนา ประกอบด้วย
  - 2.1 วัด
  - 2.2 โบราณ อุทยานประวัติศาสตร์
  - 2.3 ชุมชนโบราณ
  - 2.4 พิพิธภัณฑ
  - 2.5 ศาสนสถาน
  - 2.6 กำแพงเมือง คูเมือง
  - 2.7 อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน
3. แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ประกอบด้วย
  - 3.1 งานประเพณี
  - 3.2 ชีวิตและความเป็นอยู่ วิถีชีวิต เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตของชาวเล เป็นต้น
  - 3.3 ศูนย์วัฒนธรรม
  - 3.4 สินค้าพื้นเมืองและแหล่งผลิตหัตถกรรมพื้นเมือง
  - 3.5 ไร่ นา พืช ผัก ผลไม้
  - 3.6 เหมือง
  - 3.7 แหล่งซื้อของ เช่น ศูนย์การค้า
  - 3.8 โรงงานอุตสาหกรรม
  - 3.9 บริเวณเมืองที่ทันสมัย
4. กีฬาและบันเทิง ประกอบด้วย
  - 4.1 กีฬาทางบก
  - 4.2 กีฬาทางน้ำ
  - 4.3 แหล่งบันเทิงยามราตรี
  - 4.4 สวนสนุก สวนน้ำ

สิ่งแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ระบุว่า สิ่งแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยว ได้แก่

1. โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ
  - 1.1 ระบบการสื่อสารและคมนาคม
  - 1.2 ระบบประปา
  - 1.3 ระบบไฟฟ้า
2. ภูมิประเทศและธรณีสัณฐาน
  - 2.1 ภูมิประเทศและธรณีสัณฐาน
  - 2.2 ภูมิอากาศ
  - 2.3 ทรัพยากรพืช – สัตว์
  - 2.4 สภาพสิ่งแวดล้อม
3. สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน
  - 3.1 เศรษฐกิจมหภาค
  - 3.2 เศรษฐกิจจุลภาค
  - 3.3 ระบบการค้าและการลงทุน
4. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม
  - 4.1 ประชากร
  - 4.2 เชื้อชาติ ศาสนา และภาษา
  - 4.3 ประวัติศาสตร์ของพื้นที่
  - 4.4 ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม
5. กฎหมายและองค์กร
  - 5.1 กฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
  - 5.2 กฎหมายและองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม
  - 5.3 กฎหมายและองค์กรด้านการบริการ

การบริการการท่องเที่ยว

จักรี (2532) ได้กล่าวไว้ว่า การบริการการท่องเที่ยว หมายถึง การให้ความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้ทรัพยากรนันทนาการที่มีอยู่ทั้งในธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้รายงานว่าการบริการการท่องเที่ยว (tourism service) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ่งบริการที่รองรับก่อนและหลังการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริการท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญไว้ว่า ประกอบด้วย

1. สถานที่พัก
2. บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์
3. ร้านค้า ร้านอาหาร และนันทนาการ

2.4 องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษา

ตำบลของไทย (2553) ได้ระบุข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเขตการปกครองอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 5 แห่งไว้พอสังเขป ดังต่อไปนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลช่องสะเดา อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

1.1 ประวัติความเป็นมาและข้อมูลเขตการปกครอง ตำบลช่องสะเดา เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองกาญจนบุรี มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ (1) หมู่ที่ 1 บ้านช่องสะเดา (2) หมู่ที่ 2 บ้านหมอเต่า (3) หมู่ที่ 3 บ้านโป่งปัด (4) หมู่ที่ 4 บ้านช่องกระทิง (5) หมู่ที่ 5 บ้านแก่งปลาสด (6) หมู่ที่ 6 บ้านท่ากระโทก และ (7) หมู่ที่ 7 บ้านทับศิลา

1.2 สภาพทั่วไปของตำบล ลักษณะภูมิประเทศของตำบลช่องสะเดา มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเชิงเขา มีภูเขาจากแนวคิดต่อทางตะวันออกและตะวันตกเฉียงใต้ มีแม่น้ำแควใหญ่ไหลผ่าน

1.3 จำนวนประชากรของตำบลและอาชีพ จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนทั้งสิ้น 3,645 คน และมีจำนวนครัวเรือน 1,448 ครัวเรือน มีอาชีพทำสวน/ทำไร่ เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลัก และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม

2. องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

2.1 ประวัติความเป็นมาและข้อมูลเขตการปกครอง ตำบลท่ากระดาน แต่เดิมมีชื่อเรียกว่า “ตำบลสองคลอง” ตั้งอยู่ในท้องที่ของเมืองเก่าท่ากระดาน ซึ่งได้เคยถูกพม่าเข้าตีแตกเมื่อราวปี พ.ศ. 2030 – 2037 ต่อมาในปี พ.ศ. 2482 ได้มีท่านขุนกมล ฐะราษฎร์ นายอำเภอเมืองกาญจนบุรี มาตรวจราชการที่อำเภอศรีสวัสดิ์และเดินผ่านตำบลนี้ ท่านจึงได้ขนานนามตำบลสองคลองเสียใหม่ เป็น “ตำบลท่ากระดาน” มาจนถึงปัจจุบัน มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 5 หมู่บ้าน

2.2 สภาพทั่วไปของตำบล พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลเป็นที่ราบภูเขาและพื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ทั้งหมด 11,950 ไร่

2.3 จำนวนประชากรของตำบล จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนทั้งสิ้น 4,734 คน และมีจำนวนครัวเรือน 1,507 ครัวเรือน มีอาชีพทำไร่และอาชีพค้าขาย เป็นอาชีพหลัก โดยมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม

3. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระบุง อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

3.1 ประวัติความเป็นมาและข้อมูลเขตการปกครอง ตำบลแม่กระบุง เดิมขึ้นอยู่กับ ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ต่อมาแยกออกเป็นตำบลแม่กระบุงเมื่อปี พ.ศ. 2511 เนื่องจากอยู่กันคนละปากอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 6 หมู่บ้าน

3.2 สภาพทั่วไปของตำบล พื้นที่ของตำบลเป็นที่ราบภูเขาและป่าไม้ พื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ มีพื้นที่ทั้งหมด 37,000 ไร่

3.3 จำนวนประชากรของตำบลและอาชีพ จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนทั้งสิ้น 2,790 คน มีอาชีพทำสวน ทำไร่ เป็นอาชีพหลัก มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม

4. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

4.1 ประวัติความเป็นมาและข้อมูลเขตการปกครอง ตำบลท่าเสาได้มาโดยสมัยก่อนนั้น บ้านท่าเสามีสถานีรถไฟที่ชุมชนบริเวณน้ำตกไทรโยคน้อย ประกอบกับชุมชนบริเวณนั้นมีอาชีพ ชักลากไม้ประเภทเสาเรือน และได้ลากไม้เสาลงไปทำน้ำเพื่อลำเลียงลงไปยังที่อื่น จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า หมู่บ้านท่าเสา และด้วยความที่มีชุมชนอยู่หนาแน่น มีความเจริญอยู่มากกว่าหมู่บ้านอื่น จึงได้ใช้ หมู่บ้านนี้ตั้งชื่อเป็นตำบลท่าเสา เมื่อ พ.ศ. 2512 ซึ่งตำบลท่าเสาเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครอง ของอำเภอไทรโยค มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 11 หมู่บ้าน ได้แก่ (1) หมู่ที่ 1 บ้านช่องแคบ (2) หมู่ที่ 2 บ้านวังใหญ่ (3) หมู่ที่ 3 บ้านท่าเสา (4) หมู่ที่ 4 บ้านพองกะ (5) หมู่ที่ 5 บ้านพุง (6) หมู่ที่ 6 บ้านพุ่มวง (7) หมู่ที่ 7 บ้านพุ่ม (8) หมู่ที่ 8 บ้านพุด (9) หมู่ที่ 9 บ้านวังเขมร (10) หมู่ที่ 10 บ้านหนองตาม่วง และ (11) หมู่ที่ 11 บ้านพุด

4.2 สภาพทั่วไปของตำบล ตำบลท่าเสามีสภาพทางกายภาพเป็นที่ราบเชิงเขา มีดินน้ำ ลำธาร ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติที่งดงาม และมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ ทางหลวงหมายเลข 323 สายกาญจนบุรี – สังกะบุรี ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ใช้เดินทางในการท่องเที่ยวในเขตอำเภอ ไทรโยคและอำเภอใกล้เคียง ทำให้ราษฎรของตำบลมีรายได้ในการจำหน่ายผลผลิตด้านการเกษตร ให้กับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

4.3 จำนวนประชากรของตำบลและอาชีพ จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนทั้งสิ้น 5,475 คน และมีจำนวนครัวเรือน 1,357 ครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร เพราะมีแม่น้ำแควน้อยและพูลำธารไหลผ่านพื้นที่ จึงมีความเหมาะสมแก่การเพาะปลูก ทำการเกษตร ทำสวนผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ มีป่าไผ่ซึ่งสามารถใช้ในการจักสานเพื่อจำหน่าย โดยเฉพาะการสานแข่ง ซึ่งบางหมู่บ้านทำกันเกือบทุกครัวเรือน และนำไปจำหน่ายในต่างถิ่น ทำให้มีรายได้ดีพอสมควร สภาพพื้นที่บางแห่งเป็นทุ่งหญ้า เหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ เช่น โค นม โคนือ

5. องค์การบริหารส่วนตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

5.1 ประวัติความเป็นมาและข้อมูลเขตการปกครอง ตำบลไทรโยค เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอไทรโยค มีหมู่บ้านทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน ได้แก่ (1) หมู่ที่ 1 บ้านแก่งประหลอม (2) หมู่ที่ 2 บ้านท่าทุ่งนา (3) หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งก้างย่าง (4) หมู่ที่ 4 บ้านแก่งจอ (5) หมู่ที่ 5 บ้านแม่น้ำน้อย (6) หมู่ที่ 6 บ้านควาตึงส์ (7) หมู่ที่ 7 บ้านวังนกแก้ว และ (8) หมู่ที่ 8 บ้านท่าเตียน

5.2 สภาพทั่วไปของตำบล สภาพภูมิประเทศของตำบลไทรโยคมีพื้นที่เป็นที่ราบสูง สลับกับภูเขาและที่ราบเชิงเขากระจายโดยทั่วไป ยังคงความสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายประเภท เช่น ป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบชื้น ป่าไผ่ ป่าต้นน้ำ แม่น้ำแควน้อย แม่น้ำน้อย ห้วยแม่น้ำเกาะ พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลไทรโยคอยู่ในความครอบครองของทางราชการประมาณร้อยละ 90 ได้แก่ พื้นที่ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตพื้นที่หวงห้ามไว้ใช้ในราชการทหาร พ.ศ. 2481 พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

5.3 จำนวนประชากรของตำบล จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวนทั้งสิ้น 9,309 คน และมีจำนวนครัวเรือน 1,442 ครัวเรือน มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรมการปลูกไม้ยืนต้น เช่น เงาะ ทุเรียน ฯลฯ พืชล้มลุก ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ฯลฯ รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค แกะ

2.5 อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2553 ข) ได้ระบุข้อมูลอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ในสมัยที่ พลจ.จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีได้มีมติการประชุม เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2502 ให้กระทรวงเกษตร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปัจจุบัน) ดำเนินการจัดตั้งป่าเทือกเขาสลับ ท้องที่จังหวัดกาญจนบุรีและป่าอื่น ๆ ในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ รวม 14 ป่า ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้จึงได้ส่งเจ้าหน้าที่ดำเนินการสำรวจหา

ข้อมูลเบื้องต้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 - 2515 โดยใช้บริเวณน้ำตกเอราวัณเป็นศูนย์กลางการสำรวจ พบว่า บริเวณป่าเทือกเขาสลอบ จังหวัดกาญจนบุรี มีธรรมชาติที่สวยงามเป็นพิเศษ และมีทรัพยากรธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตหวงห้ามที่ดินตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในท้องที่อำเภอเมือง อำเภอวังขนาย อำเภอบ้านทวน และอำเภอวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการณ์ให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว กรมป่าไม้จึงมีรายงานให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แจ้งกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย ขอเพิกถอนพื้นที่เขตหวงห้ามที่ดินบางส่วนที่เป็นป่าเทือกเขาสลอบเพื่อเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติได้ โดยมีพระราชกฤษฎีกาเพิกถอนที่ดินหวงห้ามดังกล่าวลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2518 และได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าเขาสลอบในท้องที่ตำบล ไทรโยค ตำบลท่าเสา ตำบลลุ่มลุ่ม อำเภอ ไทรโยค ตำบลหนองเป็ด ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ และตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2518 และใช้ชื่อว่า “อุทยานแห่งชาติเอราวัณ” ตามความนิยมและคุ้นเคยของประชาชนที่รู้จักน้ำตกเอราวัณเป็นอย่างดี มีเนื้อที่ประมาณ 549.90 ตารางกิโลเมตร หรือ 343,735 ไร่ นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 12 ของประเทศ

2. ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่เป็นภูเขาสูงชันอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 165-996 เมตร สลับกับพื้นที่ราบ โดยภูเขาส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาหินปูน ในแถบตะวันออกและตะวันตกของพื้นที่ จะยกตัวสูงขึ้นเป็นแนว โดยเฉพาะบริเวณใกล้น้ำตกเอราวัณจะมีลักษณะเป็นหน้าผา ส่วนบริเวณตอนกลางจะเป็นแนวเขาทอดยาวในแนวทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบไปด้วยเทือกเขาที่สำคัญ คือ เขาหนองพูก เขาปลายดินสอ เขาหมอเต่า เขาช่องปูน เขาพูรางริน และเขาเกราะแกระ ซึ่งเป็นยอดเขาสูงสุดประมาณ 996 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง เทือกเขาเหล่านี้เป็นต้นกำเนิดลำห้วยที่สำคัญ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ในพื้นที่ด้านตะวันออกจะมีลำห้วยที่สำคัญ คือ ห้วยม่องไล่ และห้วยอมตะลา ไหลมาบรรจบกันกลายเป็นน้ำตกเอราวัณ ทางตอนเหนือของพื้นที่มีห้วยสะเดะและห้วยหนองกบ โดยห้วยสะเดะจะระบายน้ำลงสู่เขื่อนศรีนครินทร์ ส่วนห้วยหนองกบไหลไปรวมกับห้วย ไทรโยคก่อให้เกิดน้ำตก ไทรโยค ส่วนพื้นที่ด้านตะวันตกและด้านใต้ ได้แก่ ห้วยทับศิลา ห้วยเขาพัง ซึ่งเป็นต้นกำเนิดน้ำตกที่สวยงาม คือ “น้ำตกเขาพัง” หรือน้ำตก ไทรโยคน้อย

3. พรรณไม้และสัตว์ป่า

3.1 ป่าเบญจพรรณ มีร้อยละ 81.05 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ขึ้นปกคลุมตั้งแต่ระดับความสูง 100-800 เมตร จากระดับน้ำทะเล พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ มะค่าโมง [*Azelia xylocarpa* Craib.] ตะเคียนหนู [*Anogeissus acuminata* Wall.var. lanceolata Clarke] รกฟ้า [*Terminalia alata* Heyne ex Roth.] ผาเสี้ยน [*Vitex canescens* Kurz] ประดู่ [*Pterocarpus macrocarpus* Kurz] ส้มเสี้ยว [*Bauhinia*

malabarica Roxb.] เต้า [Cratoxylum maingayi Dyer.] มะกอก [Spondias pinnata (L.f.) Kurz] ตะแบก [Terminalia corticosa Pierre ex Laness.] ขานาง [Homalium tomentosum Benth.] มะเกลือ [Diospyros mollis Griff.] หว้า [Syzygium cumini (L.) Skeels] ฯลฯ มีไม้ชนิดต่าง ๆ ขึ้นกระจายอยู่ทั่วไป หรือบางแห่งขึ้นเป็นกลุ่ม ได้แก่ ไม้ป่า [Bambusa bambos (L.) Voss] ไม้รวก [Thyrsostachys siamensis Gamble] ไม้ชางนวล [Dendrocalamus membranaceus Munro] และไม้หอม [Bambusa polymorpha Munro] นอกจากนี้ยังมีพวกไม้เลื้อยและพืชพื้นล่าง ได้แก่ เสี้ยวเครือ [Bauhinia glauca (Wall. ex Benth.) Benth. subsp. tenuiflora K. & S. Larsen] นมแมว [Rauwenhoffia siamensis Scheff.] เล็บเหยี่ยว [Zizyphus oenoplia (L.) Mill. var. oenoplia] หนามคนทา [Harrisonia perforata (Blanco) Merr.] ช้องแมว [Gmelina philippensis Cham.] มะเฒ่าไข่ปลา [Antidesma ghaesembilla Gaerth] ย่านลิเภา [Lygodium flexuosum Sw.] เปล้าหลวง [Croton oblongifolius Roxb.] กระตือ [Zingiber zerumber (L.) Smith.] สังกะสี [Barleria strigosa Willd.] และเอื้องหมายนา [Costus speciosus Smith] เป็นต้น

3.2 ป่าเต็งรัง มีร้อยละ 1.68 กระจายอยู่ในระดับความสูง 100-800 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง บริเวณทุ่งยายหอม หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ อว.8 (ลำต้น) และบริเวณใกล้เขื่อนทุ่งนา พันธุ์ไม้ที่พบ ได้แก่ เต็ง [Shorea obtusa Wall.] รัง [Shorea siamensis Miq.] แดง [Xylia xylocarpa Taub. var. kerrii Nielsen] มะขามป้อม [Phyllanthus imbilica L.] อ้อยช้าง [Albizia myriophylla Benth.] ขอป่า [Morinda coreia Ham.] กรวยป่า [Casearia grewiaefolia Vent.] โมกหลวง [Holarrhena pubescens (Buch.-Ham.) wall. ex G. Don] ส้าน [Dillenia parviflora Griff.] เหมือดคน [Heliciopsis terminalis Sleum] ฯลฯ พืชพื้นล่าง ได้แก่ หญ้าขน [Brachiaria mutica (Forsk.) Stapf] หญ้าหางเสือ [Urarua acuminata Kurz] เล็บแมว [Vigna dolichoides Bak.] กระทงลาย [Celastrus paniculatus willd.] เป้ง [Phoenix acaulis Ham.] ลูกใต้ใบ [Phyllanthus amarus Schum&Thonn.] ผักหวาน [Melientha suaveis Pierre] ผักเป็ด [Alternanthera paronichyoides St. Hil.] และพลับพลာ [Grewia paniculata Roxb. ex DC.] เป็นต้น

3.3 ป่าดิบแล้ง มีร้อยละ 14.35 อยู่บนสันเขาทอดเป็นแนวยาวตรงใจกลางของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และอยู่ต่ำถัดลงมาในระดับความสูงระหว่าง 600-800 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง และอยู่ในบริเวณที่ชุ่มชื้นตามที่ราบริมห้วย พันธุ์ไม้ที่พบ ได้แก่ ยางโอน [Polyalthia viridis Craib] มะพลับดวง [Diospyros ehretioides Wall. ex G. Doc] ยมหิน [Chukrasia velutina Wight & Arn.] ตะเคียนทอง [Hopea odorata Roxb.] ลำโรง [Sterculia foetida L.] ตะครี [Garuga pinnata Roxb.] สัตบรรณ [Alstonia scholaris (L.) R. Br.] เถียงพ้านางแอ [Carallia brachiata (Lour.) Merr.] มะดุก [Siphonodon celastrineus Griff.] ข่อยหนาม [Streblus ilicifolius (Vidal) Corner] ชมพู่ [Syzygium siamensis Craib.] ฯลฯ พืชพื้นล่าง ได้แก่ หวายขม [Calamus viminalis Willd.] เถากระไคลิง [Bauhinia scandens L. var. horsfieldii (Miq.) K. et S.S. Larsen] เข็มขาว [Vanda lilacina Teijsm. & Binn.]

มะลิไม้ [Jasminum elongatum (Bergius) Willd.] ว่านเศรษฐี [Cholorophytum capense Ktze.]
 คำแยกวาง [Ferox urtica (JGA Forster)] เถาอบเชย [Dioscorea oppositifolia yam L.] ไม้หนาม
 [Bambusa arundinacea (Retz.) Willd.] และเนียมฤๅษี [Fagraea carnosia Jack]

3.4 อุทยานแห่งชาติ มีสัตว์ป่าประเภทต่างๆ จำนวนมาก ที่สำคัญและมักจะพบเห็น ได้แก่
 ช้างป่า [Elephant maximus Linnaeus] หมีควาย [Ursus thibetanus (G. Cuvier)] เลียงผา [Capricornis
 sumatraensis] อีเก้ง [Muntiacus muntjak Zimmermann] กวางป่า [Cervus unicolor Kerr.] หมูป่า
 [Sus scrofa Linnaeus] ชะนีธรรมดา [Hylobates lar Linnaeus] ค่างแว่นถิ่นเหนือ [Presbytis phayrei Blyth]
 ลิงกัง [Macaca nemestrina Linnaeus] ลิงลม [Nycticebus coucang Boddaert] แมวคาว [Prionailurus
 bengalensis Kerr.] อีเห็นธรรมดา [Paradoxurus hermaphroditus Pallas] กระแต [Tupaia glis Diard.]
 เขี้ยวกิ่งก่าสีดำ [Aviceda leuphotes Dumont] ไก่ฟ้าหลังเทา [Lophura leucomelanos Latham] ไก่ป่า
 [Gallus gallus Linnaeus] นกกก [Amaurornis phoenicurus Linnaeus] นกเขาใหญ่ [Streptopelia chinensis
 Scopoli] นกกระปูดใหญ่ [Centropus sinensis Stephens.] นกตะขาบทุ่ง [Ictinaetus malayensis Linnaeus]
 นกหัวขวานด่างแคะ [Dendrocopos canicapillus Blyth] นกปรอดสวน [Pycnonotus blanfordi Jerdon.]
 นกจาบดินอกลาย [Pellonoreum ruficeps Swainson.] งูจงอาง [Ophiophagus hannah Cantor] งูสามเหลี่ยม
 [Bungarus fasciatus Schneider] งูหลาม [Python molurus Gray] งูเห่าทะเล [Ptyas korros Linnaeus]
 กิ้งก่าหัวสีฟ้า [Calotes mystaceus Dumeril & Bibron] จิ้งเหลนบ้าน [Mabuya multifasciata (Kuhl)]
 ตะพาบน้ำ [Amyda cartilaginea Boddaert] คางคกบ้าน [Bufo melanostictus Schneider.] เขียดจะนา
 [Occidozyga lima (Gravenhorst)] ปลาแก้ม [Channa gachua Cuvier] ปลาเวียน [Tor tambroides Bleeker]
 ปลาหมอช้างเหยียบ [Pristolepis fasciatus Bleeker] ปลาตะเพียนขาว [Barbonymus gonionotus Bleeker]
 ปลากะสูบจุด [Hampala dispar Smith] ปูน้ำตกร [Phricotelphusa sirindhorn Naiyanetr] เป็นต้น

4. ลักษณะภูมิอากาศ บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ แบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูฝน
 ระหว่างเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม ฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-มกราคม และฤดูร้อนระหว่าง
 เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้
 และตะวันออกเฉียงเหนือช่วยพัดพาให้เกิดฝน แต่เนื่องจากพื้นที่อยู่ในเขตเงาฝน ทำให้มีปริมาณฝนตก
 ไม่มากนัก และอากาศค่อนข้างร้อน ลักษณะอากาศดังกล่าวจึงทำให้สามารถไปเที่ยวได้ทุกฤดู

5. ที่ตั้งและการเดินทาง

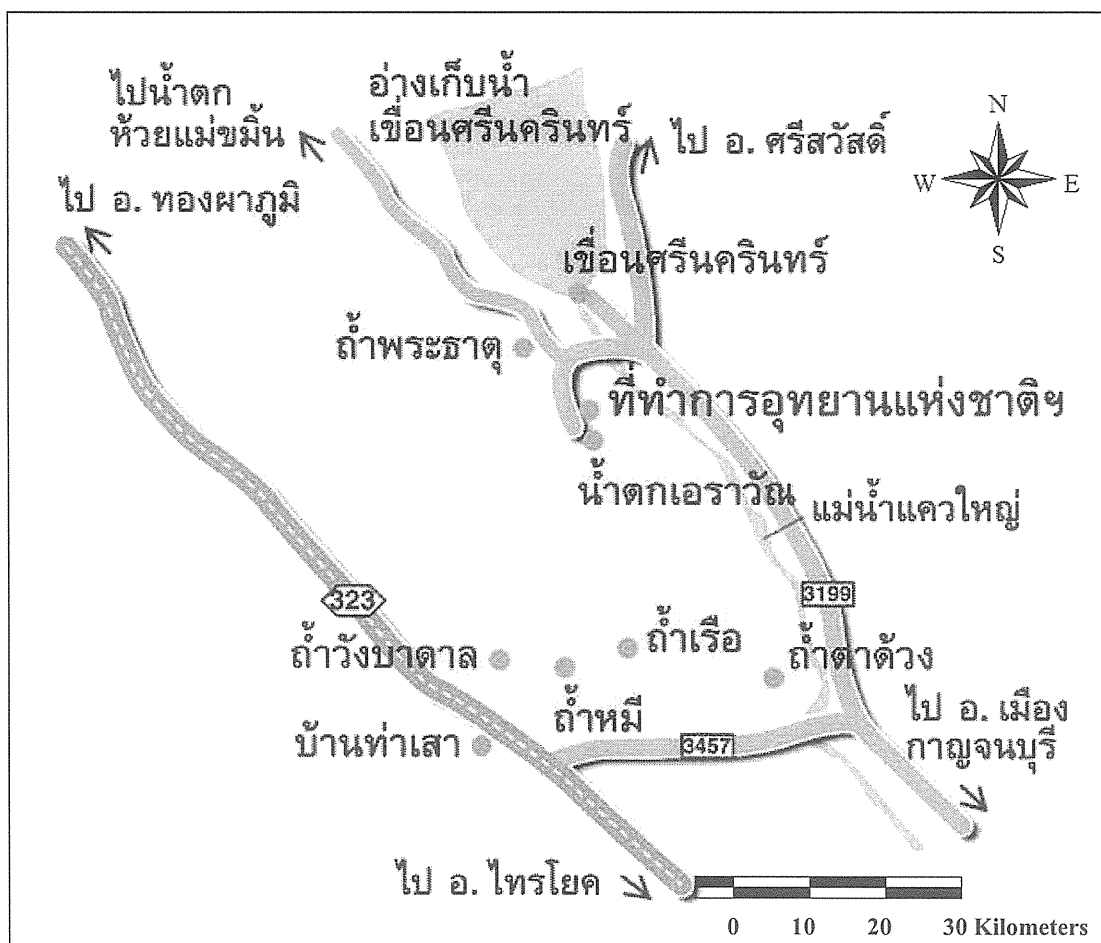
5.1 ที่ตั้ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี 71250
 โทรศัพท์ : 034 574 222 และ 034 574 234 โทรสาร : 034 574 288 และ 034 574 234

5.2 การเดินทาง มีเส้นทางดังนี้

5.2.1 ทางรถยนต์ การเดินทางสามารถใช้เส้นทางได้ 2 ทาง คือ (1) เริ่มต้นจากตัวจังหวัดกาญจนบุรี ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3199 (กาญจนบุรี-ศรีสวัสดิ์) ถึงเขตการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเขื่อนศรีนครินทร์ ข้ามสะพานไปยังตลาดเทศบาลตำบลเอราวัณ แล้วจึงเลยเข้าไปยังที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 66 กิโลเมตร (2) ถ้าเดินทางมาจากอุทยานแห่งชาติไทรโยค จะมีเส้นทางบริเวณบ้านวังใหญ่อยู่ตอนใต้ของน้ำตกไทรโยคน้อย ประมาณ 6 กิโลเมตร ลัดออกไปบ้านโป่งปิดบริเวณเขื่อนท่าทุ่งนา ระยะทางประมาณ 19 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายไปตามถนนหมายเลข 3199 อีกประมาณ 30 กิโลเมตร ก็จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

5.2.2 ทางรถโดยสารประจำทาง (1) จากกรุงเทพฯ ขึ้นรถโดยสารที่สถานีขนส่งสายใต้ใหม่ สายกรุงเทพฯ-กาญจนบุรี ลงที่สถานีขนส่งจังหวัดกาญจนบุรี เดินทางต่อโดยสารสายกาญจนบุรี-น้ำตกเอราวัณ ลงที่สถานีก็จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติโดยไม่ต้องต่อรถใด ๆ

ทั้งนี้ แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งเส้นทางคมนาคม และแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ปรากฏตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้ง เส้นทางคมนาคม และแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2553 ข)

6. แหล่งท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนี้

6.1 น้ำตกเอราวัณ เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ เดิมมีชื่อว่าน้ำตกสะด่องม่งลาย ตามชื่อดำห้วยม่งลายซึ่งเป็นต้นน้ำของน้ำตกที่เกิดจากยอดเขาตาม่องลายในเทือกเขาสลอบ สายน้ำจะไหลตามชั้นหินเป็นระยะทางประมาณ 1,500 เมตร แบ่งออกเป็นชั้นใหญ่ ๆ ได้ 7 ชั้น แต่ละชั้นมีความสวยงามร่มรื่นไปด้วยแมกไม้نانานาพันธุ์ ทั้งถ้ำวัลย์พันเกี่ยวทอดตัวไปบนต้นไม้ใหญ่ กล้วยไม้ป่าหลายชนิดบนคาบไม้ สายธารน้ำที่ไหลตกลงหล่นลงมาบนโขดหินสู่แอ่งน้ำเบื้องล่าง เสียงสาดซ่าคลอเคล้าด้วยเสียงเพรียกของนกป่า ทำให้สภาพความเป็นธรรมชาติสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น นับเป็นบรรยากาศที่เรียกเอาความมีคุณค่าของป่าเขาถ้ำเนาไพรซึมซับเข้าสู่อารมณ์ของผู้ใฝ่ความสันโดษ

และรักธรรมชาติโดยแท้จริง ในชั้นที่ 7 อันเป็นชั้นบนสุดของน้ำตก เมื่อมีน้ำตกไหลบ่าจะมีรูปคล้ายหัวช้างเอราวัณ จนคนทั่วไปรู้จักและขนานนามว่า “น้ำตกเอราวัณ”

6.2 **ถ้ำพระธาตุ** เป็นถ้ำมีขนาดใหญ่ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 790 เมตร อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ประมาณ 12 กิโลเมตร ทางเข้าถ้ำพระธาตุห่างจากทางแยกเข้าเขื่อนศรีนครินทร์มาตามทางเลียบบนแนวเขื่อนประมาณ 7 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตรจะถึงที่ตั้งถ้ำพระธาตุ ปากถ้ำมีขนาดเล็กแต่ตัวถ้ำภายในกว้างใหญ่ลึกถึง 200 เมตร มีหินงอกหินย้อยเป็นรูปทรงต่าง ๆ ตามแต่ผู้พบเห็นจะจินตนาการมีความสวยงามมาก ภายในถ้ำแบ่งเป็น 5 ห้อง ได้แก่ กบจำศีล ท้องฟ้าจำลอง เสาเอก ม่านลิก และระฆัง อากาศภายในถ้ำโปร่งสบาย

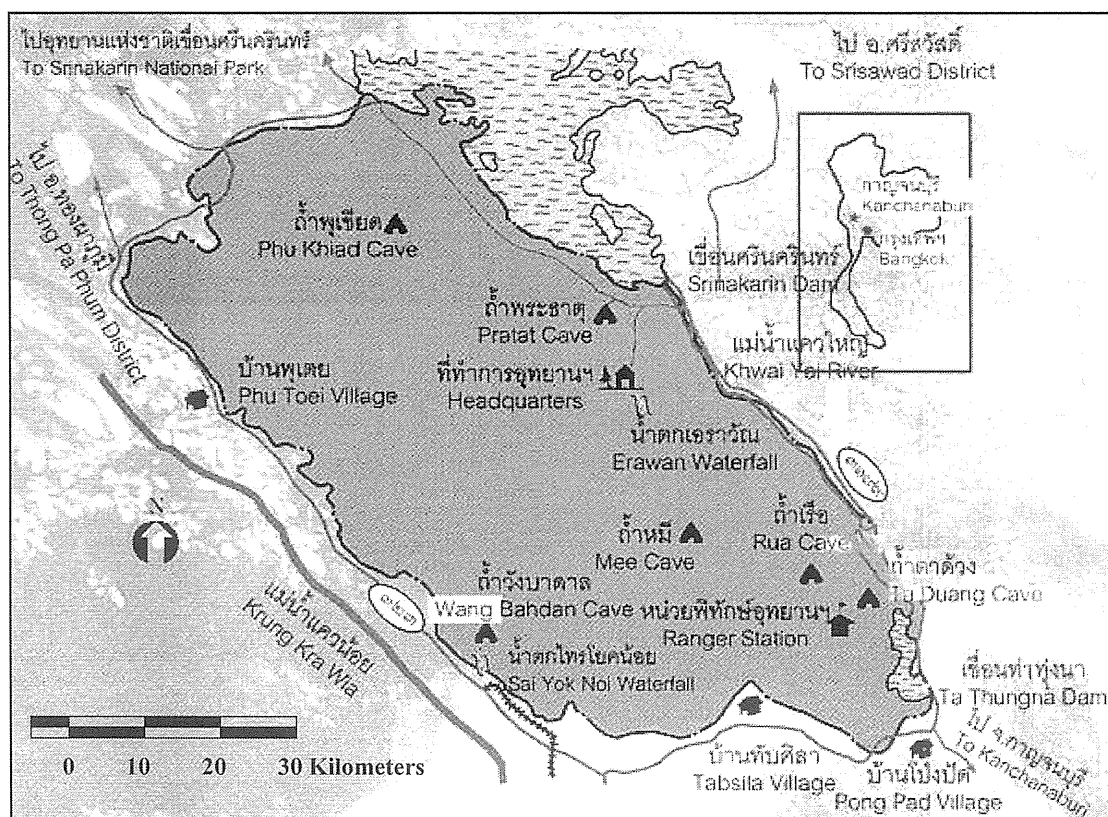
6.3 **ถ้ำวังบาดาล** อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติประมาณ 54 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 323 ตรงหลักกิโลเมตรที่ 63 เลี้ยวขวาเข้าไปประมาณ 2 กิโลเมตร ถึงหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ อว. 3 (วังบาดาล) แล้วเดินทางต่อไปอีก 1 กิโลเมตรจะถึงปากถ้ำ ลักษณะของถ้ำวังบาดาลเป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ ปากทางเข้าเป็นห้องเล็ก ๆ มีหลายห้อง ห้องชั้นล่างมีน้ำไหลผ่านและมีสัตว์น้ำอาศัยอยู่ด้วย นอกจากนี้แต่ละห้องยังมีความงามของหินงอกหินย้อย เช่น ห้องม่านพระอินทร์ จะมีลักษณะหินย้อยลงมคล้ายกับม่าน ห้องเข็มนารายณ์ มีลักษณะคล้ายเข็มแท่งใหญ่ ซึ่งวิจิตรงดงามมาก

6.4 **ถ้ำตาด้วง** เริ่มจากจังหวัดกาญจนบุรีไปตามเส้นทางที่จะไปเขื่อนศรีนครินทร์จนถึงบ้านโป่งปัด แล้วเลี้ยวซ้ายไปยังอำเภอไทรโยค ประมาณ 2 กิโลเมตร จะมีทางแยกขวาเข้าหมู่บ้านซึ่งจะเป็นทางติดกับแม่น้ำแควและสามารถเข้าไปยังด้านหลังเขื่อนท่าทุ่งนาได้ ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร จะถึงเชิงเขาที่มีถ้ำตาด้วง จากนั้นต้องเดินขึ้นเขาซึ่งค่อนข้างชันมากไปอีก 700-800 เมตร มีภาพเขียนอยู่ที่ผนังปากถ้ำเป็นรูปคนและต้นไม้ นอกจากนี้ยังพบเศษเครื่องใช้สมัยโบราณยุคหินใหม่ เช่น เศษถ้วย ไห เป็นต้น

6.5 **เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าดิบแล้งม่องไล่** อุทยานแห่งชาติได้จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติไว้บริการนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมอุทยานแห่งชาติ เพื่อเสริมสร้างความรู้และได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน ดูรายละเอียดเส้นทางศึกษาธรรมชาติได้ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

6.6 **เส้นทางศึกษาธรรมชาติเขาหินล้านปี** เส้นทางศึกษาธรรมชาติเขาหินล้านปี ยาวประมาณ 5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินศึกษาประมาณ 3 ชั่วโมง ซึ่งต้องใช้เจ้าหน้าที่ในการนำเดิน ผ่านตั้งคมป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ จุดสุดท้ายของเส้นทางบรรจบกับน้ำตกชั้นที่ 5

ทั้งนี้ รายละเอียดแผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ปรากฏตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2553 ข)

7. สถิติจำนวนนักท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี มีสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 – 2553 ดังปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 - 2553

ลำดับ	ปีงบประมาณ	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	หมายเหตุ
1	พ.ศ. 2549	399,265	
2	พ.ศ. 2550	327,120	
3	พ.ศ. 2551	317,130	
4	พ.ศ. 2552	399,526	
5	พ.ศ. 2553	417,289	
รวม	5 ปีงบประมาณ	1,860,330	

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวมานำเสนอไว้พอสังเขป ดังต่อไปนี้

วิชาญ (2549) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติสู่ความเป็นเลิศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวนโยบาย วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติของผู้บริหารระดับสูง สังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2) ศึกษา นโยบาย แผนงาน แผนแม่บทที่ผ่านมา ในภาพรวม วิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis) และศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี (3) ศึกษาความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี (4) ศึกษาการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี และ (5) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติสู่ความเป็นเลิศ ผลการศึกษาปรากฏดังต่อไปนี้

1. การศึกษาแนวนโยบาย วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติของผู้บริหารระดับสูง สังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้บริหารมีแนวนโยบาย วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ในประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

1.1 อุทยานแห่งชาติหลายแห่งยังไม่มีแผนแม่บทการจัดการพื้นที่ ทำให้การบริหารจัดการขาดทิศทางที่ชัดเจน

1.2 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการอยู่หลายด้าน ควรพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

1.3 การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติในปัจจุบัน ยังมีจุดอ่อนที่ควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุง อาทิเช่น ประชาชนที่ยังไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ยังมีการบุกรุกพื้นที่ป่าล่าสัตว์ โดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายป่าไม้

1.4 การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติสู่ความเป็นเลิศและเกิดความยั่งยืน หน่วยงานจะต้องมีนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม กำหนดรูปแบบวิธีการบริหารจัดการ สามารถปรับปรุงแก้ไขหรือมีความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์

1.5 การพัฒนาพื้นที่จะต้องมีการสำรวจข้อมูลและแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) ให้ชัดเจน

1.6 มีการกำหนดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

1.7 ประสานงานกับส่วนราชการอื่นร่วมกันบริหารจัดการ และจะต้องคำนึงทรัพยากรธรรมชาติที่จะต้องได้รับผลกระทบจากการพัฒนาให้น้อยที่สุด

2. การศึกษานโยบาย แผนงาน แผนแม่บท ปัญหา อุปสรรคภาพรวมที่ผ่านมา วิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis) และศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

2.1 การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติที่ผ่านมาได้ดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชมาโดยตลอด พบว่า การบริหารจัดการยังมีจุดอ่อนและมีปัญหาอุปสรรคอยู่หลายประการ ได้แก่

- (1) ขาดแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ การจัดการจึงไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ขาดการจัดทำ Zoning ไม่มีแผนการจัดทำผังบริเวณ (Site Plan)
- (2) แนวเขตอุทยานไม่มีความชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ และเกิดการบุกรุกแผ้วถาง ยึดถือ ครอบครองพื้นที่จากประชาชนเพิ่มมากขึ้น
- (3) ขาดข้อมูลทางวิชาการ ขาดการศึกษาวิจัยที่ต่อเนื่องและขาดการจัดระบบฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการจัดการอย่างเป็นระบบ
- (4) ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของอุทยานเกินขีดความสามารถ
- (5) บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการ ขาดการพัฒนาประสิทธิภาพ รวมถึงขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เช่น สถาปนิก
- (6) การขาดความร่วมมือจากชุมชนโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ อุทยานแห่งชาติบางแห่งยังคงมีการลักลอบบุกรุกพื้นที่ป่าและล่าสัตว์ป่า
- (7) ปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว แต่ที่ดินทำกินมีอยู่จำกัด ทำให้เกิดการบุกรุกเข้าไปในพื้นที่ป่าและพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพิ่มมากขึ้น

2.2 การศึกษาภาพรวมแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติซึ่งได้รับการประกาศจัดตั้งแล้ว จำนวน 103 แห่ง และอุทยานเตรียมการจัดตั้งอีก 42 แห่ง ได้มีการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่เสร็จเรียบร้อยแล้ว จำนวน 51 แห่ง ยังไม่ได้จัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อีก จำนวน 43 แห่ง และที่เหลืออยู่ระหว่างดำเนินการจัดทำแผนแม่บทอีก จำนวน 9 แห่ง แผนแม่บทฯ บางอุทยาน รวมถึงอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ได้สิ้นสุดอายุลงแล้ว ไม่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการอุทยานฯ ในปัจจุบันได้

2.3 ศึกษาสภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ พบว่า มีจุดแข็ง คือ เป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมายที่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เข้าถึงได้สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และสามารถเดินทางมาเที่ยวไปกลับภายในวันเดียว

มีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการที่หลากหลาย มีจุดอ่อน คือ อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพองบประมาณที่ได้รับประจำปีคงที่ วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีจำนวนจำกัด แนวเขตอุทยานแห่งชาติไม่ชัดเจน ขาดการตรวจตราลาดตระเวนพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ยังขาดความชัดเจน ขาดฐานข้อมูลและการจัดระบบฐานข้อมูลที่สนับสนุนการตัดสินใจ มีโอกาส คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่กำลังเป็นที่นิยม รัฐบาลและกรมอุทยานฯ มีนโยบายสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ธุรกิจเอกชนสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว สื่อมวลชนสนใจและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของอุทยานฯ มีอุปสรรค คือ มีชุมชนท้องถิ่นตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยทำกินและพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติ มีนักท่องเที่ยวบางส่วนยังไม่เข้าใจเหตุผลในการเก็บเงินค่าบริการต่าง ๆ ภายในอุทยานแห่งชาติ และเกิดภาวะน้ำมันแพง

3. ศึกษาความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาสรุปว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ เท่ากับ 3.56 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และสมควรที่จะดำเนินการพัฒนาให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจมากขึ้นยิ่งกว่าเดิมต่อไป

4. ศึกษาการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาสรุปว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอยู่ในระดับต่ำมาก มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม เท่ากับ 1.70 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องเร่งแก้ไขโดยด่วนที่สุด โดยการเร่งประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกับทางอุทยานแห่งชาติเอราวัณต่อไป

5. การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติสู่ความเป็นเลิศ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การบริหารสู่ความเป็นเลิศต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

5.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนานุเคราะห์ ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 จัดหลักสูตรการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกด้านทุกระดับ

กลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน

กลยุทธ์ที่ 3 กำหนดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานในแต่ละด้าน

กลยุทธ์ที่ 4 สนับสนุนให้ผู้มีผลงานดี ได้รับโอกาสไปศึกษาดูงานยังต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 5 ปรับปรุงแนวความคิดการทำงานในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ

5.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้
 กลยุทธ์ที่ 1 ปรับปรุงแก้ไข ออกกฎหมายรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชน
 ให้เป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

กลยุทธ์ที่ 2 ลดความขัดแย้งเพิ่มความร่วมมือ

กลยุทธ์ที่ 3 บริหารจัดการเชิงพื้นที่โดยจัดทำ Zoning ให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามี
 ส่วนร่วมและได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

กลยุทธ์ที่ 4 พบปะ ตรวจสอบ รับทราบปัญหาประชาชนในพื้นที่ สร้างความรู้สึกร่วม
 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

5.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 บริหารจัดการ ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 จัดทำแผนแม่บทให้ครบทุกอุทยาน

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัย

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างระบบฐานข้อมูลสนับสนุนการบริหารจัดการ

5.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 อนุรักษ์ สงวน และคุ้มครองทรัพยากร ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ดูแลรักษาและป้องกันภัยคุกคามการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า

กลยุทธ์ที่ 2 ปรับปรุงพัฒนารูปแบบกลไกวิธีการรักษาป่า และการใช้เทคโนโลยี

เข้าช่วย

กลยุทธ์ที่ 3 ดำรงและจัดทำแนวเขตป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน

กลยุทธ์ที่ 4 เร่งรัดฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต้นน้ำที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่

สภาพความสมบูรณ์

กลยุทธ์ที่ 5 สอบสวนสิทธิ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอุทยานฯ ตามมติคณะรัฐมนตรี
 30 มิถุนายน 2541 ให้แล้วเสร็จ

5.5 ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 กำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มศักยภาพการสื่อความหมายทางธรรมชาติ

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความหลากหลาย

กลยุทธ์ที่ 4 ให้ความรู้เกี่ยวกับอุทยานฯ และระบบนิเวศแก่มีคฤเทศก์และ

ผู้ประกอบการ

กลยุทธ์ที่ 5 ป้องกัน/ควบคุมผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมเอกชน ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมบริการการท่องเที่ยว

นพดล (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติผู้ความเป็นเลิศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า และอุทยานแห่งชาติตะรุเตา การศึกษามีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาแนวนโยบาย วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติของผู้บริหารระดับสูง สังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2) ศึกษา นโยบาย แผนงาน แผนแม่บทที่ผ่านมา ในภาพรวม วิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis) และศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี (3) ศึกษาความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี (4) ศึกษาการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชน ในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี และ (5) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติผู้ความเป็นเลิศ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. สภาพแวดล้อมขององค์กรอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล มีดังนี้

1.1 จุดแข็ง ได้แก่

- (1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีประวัติศาสตร์ น่าสนใจที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้
- (2) เป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มแข็ง
- (3) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับชาติ เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ
- (4) เป็นองค์กรภาครัฐซึ่งมีงบประมาณแผ่นดินสนับสนุน ที่แน่นอน และมีอัตราการเพิ่มขึ้นตามสถานการณ์ที่เหมาะสมทุกปี
- (5) มีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการที่หลากหลายเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว (อุทยานแห่งชาติตะรุเตา มีกิจกรรมทางน้ำมาก)
- (6) มีระบบการบริหารงานแบบเครื่องจักรกลการปฏิบัติงานอยู่ภายใต้ระเบียบกฎหมาย และมีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่แน่นอน ชัดเจน

1.2 จุดอ่อน ได้แก่

- (1) โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายหลังการปฏิรูประบบราชการขาดความชัดเจนในภารกิจและอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบ
- (2) อัตรากำลังเจ้าหน้าที่มีจำนวนที่จำกัด ไม่มีความสอดคล้องกับปริมาณงาน และพื้นที่ที่รับผิดชอบ

(3) บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ค่อนข้างต่ำ

(4) ขาดแผนการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติที่เป็นรูปธรรม ทำให้ไม่มีแนวทางการจัดกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ที่ชัดเจน

(5) วัสดุ ครุภัณฑ์ ยานพาหนะและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีจำนวนจำกัด และอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างเก่า

(6) แนวเขตอุทยานแห่งชาติยังไม่ชัดเจน ทำให้มีการบุกรุกและมีข้อพิพาทกับประชาชนในพื้นที่อยู่เสมอ (อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า) และพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีสภาพเป็นเกาะจำนวนมาก ทำให้มีการบุกรุกและมีข้อพิพาทกับประชาชนในพื้นที่อยู่เสมอ (อุทยานแห่งชาติตะรุเตา)

1.3 โอกาส ได้แก่

(1) กระแสพระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ เกี่ยวกับวิกฤตทรัพยากรป่าไม้ส่งผลให้ภาครัฐและทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มมากขึ้น

(2) ปรากฏการณ์ภาวะโลกร้อน (Global Warming) และภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ประชาชนตื่นตัวและให้ความร่วมมืออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น

(3) กระแสความนิยมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ธรรมชาติและธุรกิจเอกชน ด้านการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนและส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มมากขึ้น

(5) สื่อมวลชนจากสาขาต่าง ๆ ให้ความสนใจและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติมากขึ้น

1.4 ภัยคุกคาม ได้แก่

(1) การเพิ่มมากขึ้นของประชากร ทำให้มีความต้องการที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ส่งผลทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าและมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เพิ่มมากขึ้น

(2) มีชุมชนท้องถิ่นตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยทำกิน และพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติ

(3) นโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของหน่วยงานภาครัฐมีความขัดแย้งกันและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(4) ประชาชนบางส่วนยังขาดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(5) ปริมาณนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเทศกาลมีมากจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

(6) ปัญหาความไม่แน่นอนในทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้งทำให้นโยบายด้านการป่าไม้มีการเปลี่ยนแปลงและขาดความต่อเนื่อง

2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาทั้ง 2 แห่งอยู่ในระดับที่ดี โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความประทับใจในธรรมชาติสวยงาม ให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พึงพอใจต่อการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติที่มีมาตรฐานเพียงพอ มีความคิดว่าจะหากมีโอกาสจะกลับมาท่องเที่ยวอีก พึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเป็นผู้ให้บริการนำเที่ยวขายอาหารและให้บริการอื่น ๆ และได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติและทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติเพิ่มมากขึ้น สำหรับสิ่งที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยากที่จะให้ทางอุทยานแห่งชาติดำเนินการมากที่สุด ได้แก่ การปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ

3. แนวทางการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และอุทยานแห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล ผู้ความเป็นเลิศ ควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

3.1 นำเสนอปัญหาด้านโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ไม่มีความชัดเจนในภารกิจและอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ผู้บริหารระดับสูงนำเสนอผู้มีอำนาจเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

3.2 จัดโครงสร้างด้านอัตรากำลังให้มีความเหมาะสม และให้มีความสอดคล้องกับปริมาณงานและพื้นที่ที่รับผิดชอบ รวมถึงสร้างความเป็นธรรมด้านการบริหารงานบุคคล ทั้งการแต่งตั้งโยกย้ายและการเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ โดยพิจารณาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเป็นอันดับแรก

3.3 เพิ่มค่าตอบแทนและสวัสดิการให้กับบุคลากรอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

3.4 จัดทำแผนการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติที่เป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอุทยานแห่งชาติที่ชัดเจน

3.5 จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ ยานพาหนะและอุปกรณ์ต่าง ๆ ทดแทนของเดิมที่อยู่ในสภาพเก่า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

3.6 จัดทำแนวเขตอุทยานแห่งชาติให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อลดปัญหาการบุกรุก และลดข้อพิพาทกับประชาชนในพื้นที่

3.7 ยึดหลักการทางวิชาการและแผนการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติมาเป็นหลักในการบริหารจัดการทั้งในอุทยานแห่งชาติขนาดใหญ่และขนาดเล็ก

3.8 สร้างระบบคุณธรรมและความชอบธรรมในการปฏิบัติราชการ ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่เป็นเครื่องมือให้เกิดการหาผลประโยชน์ของผู้บริหารและนักการเมือง

3.9 สร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ภาคเอกชน และจากทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติด้วยหลักธรรมาภิบาล

3.10 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กร เปิดโอกาสให้องค์กรอิสระ และทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

3.11 ปรับปรุงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ ให้มีความสมบูรณ์และสวยงามมีบุคลากรคอยให้ความรู้ ให้คำแนะนำที่มีความรู้ ความสามารถ รวมถึงพัฒนาให้มีมาตรฐานในระดับสากล สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.12 ยกย่องความสำคัญเกี่ยวกับวิกฤตทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นวาระแห่งชาติ และมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อน (Global Warming) และภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างเป็นรูปธรรม

3.13 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ธรรมชาติอย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐาน

3.14 เร่งรัดการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ ตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ์และจัดสรรที่ดินทำกินให้กับราษฎรในพื้นที่ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว รวมถึงการอพยพชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยทำกินออกนอกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

3.15 ปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของหน่วยงานภาครัฐให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.16 ประชาสัมพันธ์เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับประชาชนอย่างและเข้มข้นและต่อเนื่อง

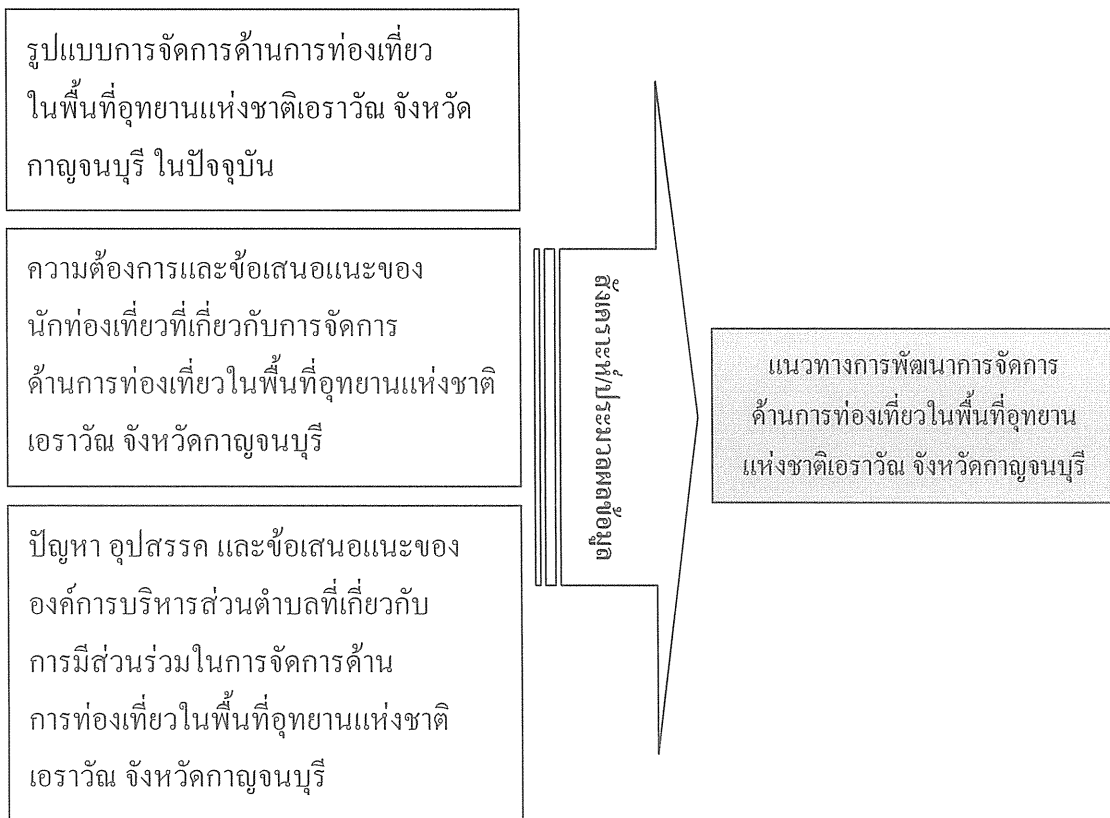
3.17 ควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเทศกาลให้เหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา

3.1 แนวทางการศึกษา

การศึกษารุ่นนี้เป็นการศึกษาเพื่อสังเคราะห์และประมวลผลข้อมูลกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

3.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

3.3 สถานที่และระยะเวลาในการศึกษา

1. สถานที่ศึกษา ดำเนินการศึกษาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องที่อำเภอเมือง อำเภอไทรโยค และท้องที่อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ (1) องค์การบริหารส่วนตำบลช่องสะเดา อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (2) องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี (3) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กระbung อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี (4) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี และ (5) องค์การบริหารส่วนตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

2. ระยะเวลาการศึกษา ทำการศึกษาในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2554 รวมระยะเวลาการศึกษา ประมาณ 7 เดือน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา ประกอบด้วย

1.1 แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

1.2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเขตการปกครองอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 5 แห่ง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

3.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษารูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ประชากรศึกษา ได้แก่ หัวหน้าและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ กาญจนบุรี

1.2 การศึกษาความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ประชากรศึกษา ได้แก่ นักท่องเที่ยว

ที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในเดือนธันวาคม 2553 เฉพาะที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น

1.3 การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ประชากรศึกษา ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 99 คน

2. กลุ่มตัวอย่างของการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษารูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี รวมจำนวน 3 คน

2.2 การศึกษาความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในเดือนธันวาคม 2553 เฉพาะที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยดำเนินการสุ่มเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มนักท่องเที่ยวตัวอย่างรวมจำนวนทั้งสิ้น 400 ราย

2.3 การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 แห่ง รวมทั้งสิ้น 99 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของยามาเน (Yamane, 1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (กำหนดให้เท่ากับ .05)

N = จำนวนประชากรทั้งหมดของ 5 อบต. (99 คน)

เมื่อแทนค่าในสูตรจะทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 79.36 คน หรือเท่ากับ 80 คน และเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมาย 5 แห่ง ดังนั้น การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จะต้องเก็บข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งตามสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งสามารถคำนวณโดยใช้สูตรของสุงบกข (2526) ดังต่อไปนี้

$$n_i = n \frac{N_i}{N}$$

- กำหนดให้
- n_i = จำนวนกลุ่มตัวอย่างของ อบต. i
  - n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด (80 คน)
  - N_i = จำนวนประชากรทั้งหมดของ อบต. i
  - N = จำนวนประชากรทั้งหมดของ 5 อบต. (99 คน)
  - i = อบต. ที่ 1, 2, 3, 4 และ อบต. ที่ 5

เมื่อแทนค่าในสูตรจะทำให้ได้จำนวนตัวอย่าง ดังปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นรายองค์การบริหารส่วนตำบล

ลำดับที่	องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (คน)
1	ช่องสะเคา อำเภอมืองกาญจนบุรี	19	15
2	ท่ากระดาน อำเภศรีสวัสดิ์	15	12
3	แม่กระบุง อำเภศรีสวัสดิ์	17	14
4	ท่าเสา อำเภอไทรโยค	27	22
5	ไทรโยค อำเภอไทรโยค	21	17
รวม	จำนวน 5 แห่ง	99	80

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่

- 1.1 การสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี
- 1.2 การใช้แบบสัมภาษณ์ไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ในช่วงเดือนธันวาคม 2553
- 1.3 การใช้แบบสัมภาษณ์ไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษา จำนวน 5 แห่ง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว รวมถึงผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 แห่ง นำผลการศึกษามาแยกแยะข้อมูลแต่ละประเด็น พร้อมแสดงค่าสถิติอย่างง่ายประกอบคำอธิบาย

2. การวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี นำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาทั้งหมดมาทำการแยกแยะประเด็นที่สำคัญเพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ นักท่องเที่ยว และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษารวมจำนวน 5 แห่ง ผลการศึกษาปรากฏตามลำดับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังต่อไปนี้

4.1 รูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีในปัจจุบัน

การศึกษารูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี (นายชัยยา ห้วยหงษ์ทอง นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ) และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ รวม 3 คน โดยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเอราวัณ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ได้ระบุถึงข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ สามารถสรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง โดยมีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง อุทยานแห่งชาติเอราวัณมีถนนสายหลักเข้าถึงพื้นที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก โดยอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทาง 210 กิโลเมตร
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในอุทยานแห่งชาติ มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
3. ด้านสภาพทางธรรมชาติและความนิยมของนักท่องเที่ยว เป็นอุทยานแห่งชาติที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวมากที่สุดติดอันดับ 3-4 ของอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติเอราวัณมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าหลายแห่ง เช่น น้ำตกเอราวัณ ถ้ำพระธาตุ ถ้ำวังบาดาล และเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
5. ด้านการตอบรับของประชาชน แหล่งที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่มากที่สุด คือ น้ำตกเอราวัณ และถ้ำพระธาตุ
6. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ศึกษาพรรณไม้ การดูนกและเที่ยวชมธรรมชาติ

รูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ สรุปได้ว่า เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเอราวัณมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลาย มีแหล่งน้ำตก ถ้ำ และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามจำนวนมากหลายแห่ง รูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจึงเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลัก คือ การเดินทางไปในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อศึกษาสภาพทางธรรมชาติ

สำหรับรูปแบบการจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งหมายความรวมถึงการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เป็นการบริหารจัดการในรูปแบบของระบบราชการ อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ดำเนินการจัดการโดยข้าราชการและพนักงานในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนกลางในส่วนภูมิภาค) มีข้อจำกัดในการจัดการที่จะต้องเป็นการจัดการโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นหลักเท่านั้น

2. การจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ดำเนินการใช้แผนงานและเงินงบประมาณประจำปีของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่เดิมมีแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จัดทำโดยศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เสนอต่อกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2536 และได้รับการอนุมัติให้ใช้เป็นแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ในช่วงปี พ.ศ. 2536 - 2540 จะเห็นได้ว่าแผนแม่บทดังกล่าวได้สิ้นสุดอายุลงมาเป็นเวลาแล้ว ปัจจุบันยังไม่มีการจัดทำแผนแม่บทขึ้นมาใช้ในการจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณแทนแผนแม่บทเดิมแต่อย่างใด

3. การจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ยึดหลักการจัดการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

3.1 เพื่อคุ้มครองพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีทรัพยากรโดดเด่นและหายากในพื้นที่ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

3.2 เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า วิจัยทางวิชาการในเรื่องของธรรมชาติวิทยาและนิเวศวิทยา

3.3 เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนของประชาชนทั่วไป ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่องและถาวรตลอดไป

4.2 ความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวตัวอย่าง จำนวน 400 ราย มานำเสนอไว้ดังต่อไปนี้ (รายละเอียดปรากฏตามตารางผนวกที่ 1 หน้า 67)

1. เพศ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 63.75 ในส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง ร้อยละ 36.25
2. อายุ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 20-29 ปี ร้อยละ 44.50 รองลงมาคือมีอายุอยู่ในช่วง 30-39 ปี ร้อยละ 27.00 มีอายุเฉลี่ย 31.09 ปี
3. ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.25 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 15.50 และน้อยที่สุดไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 1.00
4. วัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยวพักผ่อน/พักผ่อน ร้อยละ 68.25 รองลงมาคือมีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยวศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสภาพทางธรรมชาติ ร้อยละ 16.25
5. จำนวนวันในการมาท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่มาพักค้าง 1 คืน ร้อยละ 47.50 รองลงมาคือไม่พักค้างแรม ร้อยละ 30.25 น้อยที่สุดพักค้าง 3 คืน ร้อยละ 1.00 มีจำนวนวันในการมาท่องเที่ยวเฉลี่ย 0.96 คืน
6. สถานที่พักค้างแรม ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาในส่วนที่มาพักค้างแรมส่วนใหญ่พักค้างแรมเต็นท์ที่จัดเตรียมมาเอง ร้อยละ 24.00 รองลงมาคือพักค้างแรมเต็นท์เช่าของอุทยานแห่งชาติ ร้อยละ 22.25 และน้อยที่สุดพักค้างแรมแพพักเอกชน ร้อยละ 0.75
7. ประเภทของกลุ่มนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 56.25 รองลงมาคือท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว ร้อยละ 29.50 และน้อยที่สุดเป็นการเข้าค่ายนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 1.00
8. ค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่เสียค่าใช้จ่าย ร้อยละ 90.50 และในส่วนที่เหลือไม่เสียค่าใช้จ่าย ร้อยละ 9.50 โดยในส่วนที่เสียค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เสียค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 1,501-3,000 บาท ร้อยละ 26.75 รองลงมาคือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 1,501 บาท ร้อยละ 25.25 นักท่องเที่ยวตัวอย่างเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 4,396.55 บาท

9. สิ่งดึงดูดใจของการมาท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่มีแหล่งน้ำตกเป็นสิ่งดึงดูดใจ ร้อยละ 81.00 รองลงมาคือสภาพอากาศที่ดีเป็นสิ่งดึงดูดใจ ร้อยละ 39.75

10. กิจกรรมนันทนาการ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่มาเที่ยวชมน้ำตก ร้อยละ 93.00 รองลงมาเป็นการมาเที่ยวชมทิวทัศน์ ร้อยละ 55.50 และน้อยที่สุดมาพบปะสังสรรค์ และมาลองแพในจำนวนที่เท่ากัน ร้อยละ 0.25

สำหรับการศึกษาความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่ไม่ตอบคำถามในส่วนนี้ ร้อยละ 55.00 ในส่วนที่เหลืตอบคำถามในส่วนนี้ ร้อยละ 45.00 ซึ่งในส่วนของนักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ตอบคำถามในส่วนนี้ ล้วนใหญ่มีความต้องการและมีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณสูงที่สุด 5 อันดับแรก ดังต่อไปนี้

1. ควรทำห้องน้ำให้สะอาด และซ่อมแซมห้องน้ำส่วนรวมที่ชำรุด (มีนักท่องเที่ยวตัวอย่างเสนอแนะจำนวน 180 ราย ร้อยละ 45.00)
2. ควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำ และสถานที่บริเวณกางเต็นท์ (มีนักท่องเที่ยวตัวอย่างเสนอแนะจำนวน 150 ราย ร้อยละ 37.50)
3. มีสุนัขมารบกวนบริเวณสถานที่กางเต็นท์ (มีนักท่องเที่ยวตัวอย่างเสนอแนะจำนวน 130 ราย ร้อยละ 32.50)
4. พนักงานประจำด่านเก็บค่าธรรมเนียมบางคนพูดจาไม่สุภาพ (มีนักท่องเที่ยวตัวอย่างเสนอแนะจำนวน 120 ราย ร้อยละ 30.00)
5. ควรเพิ่มจำนวนถังขยะบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้มากขึ้น (มีนักท่องเที่ยวตัวอย่างเสนอแนะจำนวน 95 ราย ร้อยละ 23.75)

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างจำนวน 80 คน มานำเสนอไว้ดังต่อไปนี้ (รายละเอียดปรากฏตามตารางผนวกที่ 2 หน้า 70)

1. เพศ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 86.25 เป็นเพศชาย ร้อยละ 13.75 เป็นเพศหญิง
  2. อายุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 53.75 มีอายุอยู่ในช่วง 40 - 49 ปี ร้อยละ 20.00 มีอายุเฉลี่ย 44.46 ปี ร้อยละ 26.25 มีอายุอยู่ในช่วง 30 - 39 ปี ร้อยละ 20.00 มีอายุเฉลี่ย 34.46 ปี
  3. ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 50.00 มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 50.00 ร้อยละ 27.50 มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 22.50 มีการศึกษาในระดับชั้นอนุบาล ร้อยละ 27.50
  4. อาชีพหลัก ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 28.75 มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวและมีอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลักในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 25.00 ตามลำดับ ร้อยละ 23.75 มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 22.50
  5. ตำแหน่งหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 62.50 มีตำแหน่งหน้าที่เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 62.50 ร้อยละ 37.50 มีตำแหน่งหน้าที่เป็นกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 7.50 และมีตำแหน่งหน้าที่เป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 5.00
  6. ระยะเวลาการปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 68.75 มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในช่วง 1 - 5 ปี ร้อยละ 25.00 มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในช่วง 6 - 10 ปี ร้อยละ 6.25 มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลเฉลี่ย 4.14 ปี
  7. การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ทำการศึกษาเคยติดต่อประสานงานและไม่เคยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในจำนวนที่เท่ากัน ร้อยละ 50.00
  8. ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 51.25 มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่พอสมควร ร้อยละ 48.75 ไม่มีความคุ้นเคยแต่อย่างใด ร้อยละ 21.25 และมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี ร้อยละ 10.00
- สำหรับการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 72.50 ไม่ตอบคำถามในส่วนนี้ ร้อยละ 27.50 ตอบคำถามในส่วนนี้ ร้อยละ 27.50 ซึ่งในส่วนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างที่ตอบคำถามในส่วนนี้ มีรายละเอียดการตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ได้รับการประสานงานจากอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณแต่อย่างใด

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณเท่าที่ควร

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ทราบแนวทางและแผนงานในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

1.4 ประชาชนที่อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณส่วนใหญ่ยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณแต่อย่างใด

1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีแผนงานหรืองบประมาณเพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณแต่อย่างใด

2. ข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

2.1 อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ควรประสานงานและส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อย่างทั่วถึง

2.3 อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรประสานแนวทางและแผนงานในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันให้กับทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับทราบอย่างทั่วถึง

2.4 อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนที่อยู่อาศัยโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้มากยิ่งขึ้น

2.5 อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่เพื่อจัดทำแผนงานและงบประมาณเพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณร่วมกับทางอุทยานแห่งชาติเอราวัณ

4.4 แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

จากผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการจัดการในรูปของระบบราชการ อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ดำเนินการจัดการโดยข้าราชการและพนักงานในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีข้อจำกัดในการจัดการที่ต้องเป็นการจัดการโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นหลัก โดยใช้แผนงานและเงินงบประมาณประจำปี ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และปัจจุบันไม่มีแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติแต่อย่างใด ประกอบกับนักท่องเที่ยวตัวอย่างมีข้อเสนอแนะหลายประการ รวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่มีปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้อุทยานแห่งชาติเอราวัณนำไปประกอบการพิจารณาเพื่อประสานแผนงานการจัดการด้านการท่องเที่ยวดังกล่าว ดังนั้น เพื่อให้การจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ได้มีการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงควรดำเนินการตามแนวทางดังต่อไปนี้

1. การจัดทำแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ

1.1 จัดทำแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีทิศทางชัดเจน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างยั่งยืน

1.2 จัดทำแผนแม่บทการจัดการด้านการท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะ โดยเปิดโอกาสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการได้แก่ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และประชาชนในพื้นที่

2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว

2.1 รมรณรงค์การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อย่างทั่วถึง

2.2 รมรณรงค์การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง

2.3 จัดทำเอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อแจกจ่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

3.1 ส่งเสริมให้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภูมิสถาปัตย์กรรมการออกแบบในพื้นที่ธรรมชาติ โดยยึดหลักการและปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเคร่งครัด เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.2 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เอราวัณอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม รวมถึงประสานการจัดทำแผนงานและงบประมาณเพื่อจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดให้มีร้านค้าชุมชน บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ การแสดงศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

4. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับด้านการท่องเที่ยว

4.1 จัดทำห้องน้ำ ห้องสุขา และสถานที่กางเต็นท์เพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

4.2 จัดสร้างถังขยะในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

4.3 จัดทำป้ายสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่มากกว่าความเป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยว

5. การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

5.1 ฝึกอบรมบุคลากรของหน่วยงานให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ

5.2 ฝึกอบรมบุคลากรของหน่วยงานให้มีความสุภาพและอ่อนโยนต่อนักท่องเที่ยว มีการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย และมีเครื่องแบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี สรุปผลการศึกษิตามวัตถุประสงค์ได้ ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ในปัจจุบัน สรุปได้ว่า การจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณในปัจจุบัน ยึดหลักการจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย คือ (1) เพื่อคุ้มครองพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีทรัพยากรโดดเด่นและหายากในพื้นที่ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป (2) เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยทางวิชาการในเรื่องของธรรมชาติวิทยาและนิเวศวิทยา และ (3) เพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนของประชาชนทั่วไป ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่องและถาวรตลอดไป ทั้งนี้ การจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เป็นการบริหารจัดการในรูปแบบของระบบราชการ ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ดำเนินการโดยข้าราชการและพนักงานในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีข้อจำกัดที่จะต้องเป็นการจัดการโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นหลัก และใช้แผนงานและเงินงบประมาณประจำปี ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการ และในปัจจุบันไม่มีแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติแต่อย่างใด

2. ความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวตัวอย่างที่ทำการศึกษิตัวส่วนใหญ่มีความต้องการและมีข้อเสนอแนะให้อุทยานแห่งชาติเอราวัณจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องน้ำ ห้องสุขา ถังขยะ และจัดสร้างสถานที่กางเต็นท์เพิ่มเติม รวมถึงมีข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานให้มีความสุภาพเรียบร้อย ตลอดจนมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขปัญหาสุนัขเข้ามาบริเวณบริเวณสถานที่กางเต็นท์

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้ (1) ไม่ได้รับการประสานงานจากอุทยานแห่งชาติเอราวัณให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (2) ไม่มี

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ (3) ไม่ทราบแนวทางและแผนงานในการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน (4) ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ และ (5) ไม่มีแผนงานหรืองบประมาณเพื่อจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ รวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลมีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้ (1) อุทยานแห่งชาติเอราวัณควรประสานงานและส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณอย่างเป็นรูปธรรม (2) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ (3) ประสานแนวทางและแผนงานการจัดการด้านการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเอราวัณที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันให้กับทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับทราบ (4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และ (5) ประสานการจัดทำแผนงานและงบประมาณเพื่อจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ดังต่อไปนี้

4.1 การจัดทำแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ

(1) จัดทำแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีทิศทางชัดเจน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างยั่งยืน

(2) จัดทำแผนแม่บทการจัดการด้านการท่องเที่ยวเป็นการเฉพาะ โดยเปิดโอกาสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการได้แก่ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และประชาชนในพื้นที่

4.2 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว

(1) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อย่างทั่วถึง

(2) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง

(3) จัดทำเอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อแจกจ่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่

4.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

(1) ส่งเสริมให้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวให้เข้ามาจับบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(2) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ได้เข้ามาจับบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงประสานการทำงานและงบประมาณเพื่อจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณให้มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดให้มีร้านค้าชุมชน บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ การแสดงศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

4.4 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับด้านการท่องเที่ยว

(1) จัดทำห้องน้ำ ห้องสุขา และสถานที่กางเต็นท์เพิ่มเติม

(2) จัดสร้างถังขยะในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเพิ่มเติม

(3) จัดทำป้ายสื่อความหมายทางธรรมชาติ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่มากกว่าการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

4.5 การพัฒนานุเคราะห์ด้านการท่องเที่ยว

(1) ฝึกอบรมบุคลากรหน่วยงานให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ

(2) ฝึกอบรมบุคลากรหน่วยงานให้มีความสุภาพและอ่อนโยนต่อนักท่องเที่ยว มีการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย และมีระเบียบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากปัจจุบันการจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ไม่มีแผนแม่บทในการบริหารจัดการ ดังนั้น อุทยานแห่งชาติเอราวัณ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงควรดำเนินการจัดทำแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติขึ้นใหม่เป็นอันดับแรก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการที่มีทิศทางและมีความชัดเจน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะสามารถส่งผลทำให้การจัดการอุทยานแห่งชาติเอราวัณมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การจัดการอุทยานแห่งชาติจะต้องยึดหลักการจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติจะต้องคำนึงถึงหลักการดังกล่าวเป็นอันดับแรก

3. อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ควรพิจารณานำความต้องการ ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว และสภาพปัญหา อุปสรรค รวมถึงนำข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษามาใช้เป็นข้อมูลประกอบการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ต่อไป

4. อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ควรพิจารณานำเสนอข้อมูลความต้องการ ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว และสภาพปัญหา อุปสรรค รวมถึงนำข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ศึกษาต่อผู้บังคับบัญชาระดับสูง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2553 ก. สถิตินักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี. ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ. แหล่งที่มา : http://www.dnp.go.th/nprd/develop/stat_tourist.php. 25 ธันวาคม 2553.
- _____. 2553 ข. อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี. ส่วนนันทนาการและสื่อความหมาย สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ. แหล่งที่มา : <http://www.dnp.go.th/parkreserve/asp/style1/default.asp?npid=107&lg=1>. 25 ธันวาคม 2553.
- คณะวนศาสตร์. 2530. การประเมินสถานภาพอุทยานแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า และพื้นที่คุ้มครองอื่น ๆ ในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- จักรี โภคผล. 2532. ผลความไม่ต่อเนื่องของการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อการบริการการท่องเที่ยว. ใน รายงานการสัมมนา เรื่อง การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ต่อเนื่อง ต่อสถานะเศรษฐกิจและสังคม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์. 2543. การจัดการอุทยานแห่งชาติ. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา ภาพรวมทรัพยากรป่าไม้ โครงการปริญญาโทภาคพิเศษ สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)
- ตำบลของไทย. 2553. ข้อมูลตำบลจังหวัดกาญจนบุรี. แหล่งที่มา : <http://www.thaitambon.com/tambon/tamplist.asp?ID=71>. 25 ธันวาคม 2553.
- นพดล พุกกะวัน. 2553. แนวทางการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติสู่ความเป็นเลิศ : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า และอุทยานแห่งชาติตะรุเตา. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ รุ่นที่ 68 ประจำปี 2553 วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ., นนทบุรี.

- วิชาญ ทวิชัย. 2549. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติสู่ความเป็นเลิศ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ รุ่นที่ 49 ประจำปี 2549 วิทยาลัยนักบริหาร
สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ., นนทบุรี.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2542. 9 in 1 รู้เพื่อเรื่องศัพท์การบริหารธุรกิจ/การบริหารรัฐกิจ.
บริษัทธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด, กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการ
เพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- สารานุกรมเสรี. 2553. ความหมาย ประเภทการท่องเที่ยว. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/>.
25 ธันวาคม 2553.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2553. หลักและกระบวนการบริหาร. สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ. แหล่งที่มา [http://www.kunkroo.com/
admin1.html](http://www.kunkroo.com/admin1.html). 26 ธันวาคม 2553.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550-2554. สำนักนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ.
- สุบงกช จามิกร. 2526. สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์. ภาควิชาสถิติ
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุรเชษฐ์ เขษรฐมาศ, เสรี เวชชบุษกร และนภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2532. แรงจูงใจในการอนุรักษ์
และการใช้ประโยชน์พื้นที่คุ้มครองบนพื้นฐานเศรษฐกิจ. เสนอต่อโครงการ IUCN 9427
“Economic Incentive for Biological Resource Conservation in Thailand”. คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

IUCN - The World Conservation Union. 1994. **Guidelines for Protected Area Management Categories**, IUCN and WCMC.

Yamane, T. 1973. **Statistics : An Introductory Analysis**. 3rd ed., Harper International Edition, Tokyo.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่าง

แบบสัมภาษณ์เลขที่

แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ
จังหวัดกาญจนบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวตัวอย่าง

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ได้ใจความสมบูรณ์
ในทุกข้อที่กำหนดไว้

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ _____ ปี
3. ระดับการศึกษา
  - ไม่ได้เรียนหนังสือ
  - เรียนหนังสือ โดยจบการศึกษาสูงสุดหรือกำลังศึกษาชั้น/ระดับ
    - ประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย
    - มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
    - อนุปริญญา/ปวท./ปวส. ปริญญาตรี
    - ปริญญาโทหรือสูงกว่า
4. การเดินทางมาท่องเที่ยวยังอุทยานแห่งชาติเอราวัณครั้งนี้ ท่านมีวัตถุประสงค์หลักประการใด
ในการเดินทางมาท่องเที่ยว (กรุณาเลือกตอบวัตถุประสงค์หลักเพียงคำตอบเดียว)
  - ท่องเที่ยวพักผ่อน/พักผ่อน
  - ท่องเที่ยวแบบผจญภัย/เล่นกีฬา
  - ประชุม/สัมมนา/อบรม/เข้าค่าย
  - ท่องเที่ยวศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสภาพทางธรรมชาติ
  - ท่องเที่ยวศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ไม่มีวัตถุประสงค์หลักแต่อย่างใด เป็นเพียงเส้นทางผ่านเท่านั้น
  - อื่น ๆ (ระบุ) _____

5. การเดินทางมาท่องเที่ยวหรือมาเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณครั้งนี้ ท่านพักค้างแรมที่นี้หรือไม่
- ไม่พักค้างแรม (เดินทางไป - กลับ)
- พักค้างแรม จำนวน _____ คืน โดยพักค้างแรมตามสถานที่ ดังนี้
☐ บ้านพักของอุทยานฯ	☐ เต็นท์เช่าของอุทยานแห่งชาติ
☐ ค่ายเยาวชนของอุทยานฯ	☐ เต็นท์ที่จัดเตรียมมาเอง
☐ บ้านพักการไฟฟ้าฝายผลิต	☐ แพพักเอกชน
☐ รีสอร์ทเอกชน	☐ อื่น ๆ (ระบุ) _____
6. การเดินทางมาท่องเที่ยวหรือมาเยือนอุทยานแห่งชาติเอราวัณครั้งนี้ ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวเพียงลำพังคนเดียวหรือเดินทางมาท่องเที่ยวในลักษณะของกลุ่มหรือประเภทใด
☐ ท่องเที่ยวคนเดียว	☐ ท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อน
☐ ท่องเที่ยวกับครอบครัว	☐ ท่องเที่ยวกับบริษัททัวร์
☐ การเข้าค่ายนักเรียน/นักศึกษา	☐ การจัดประชุม/สัมมนาของส่วนราชการ
☐ การจัดประชุม/สัมมนาของบริษัท	☐ อื่น ๆ _____
- รวมจำนวนผู้ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้ทั้งสิ้น จำนวน _____ คน
7. การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ เมื่อรวมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ประกอบด้วย ค่าอาหาร ค่ายานพาหนะ ค่าที่พักแรม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ผลปรากฏว่าท่านมีค่าใช้จ่ายรวมเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ _____ บาท
8. การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ มีสิ่งใดในอุทยานฯ ที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้ท่านเดินทางมาท่องเที่ยว
☐ ไม่มีสิ่งดึงดูดใจแต่อย่างใด	☐ ความเงียบสงบของสถานที่
☐ แหล่งน้ำตก	☐ จุดชมวิวและทิวทัศน์ที่สวยงาม
☐ พืชพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ	☐ สภาพอากาศที่ดี
☐ สัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ	☐ อื่น ๆ (ระบุ) _____
9. การเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ ท่านได้ประกอบกิจกรรมนันทนาการใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ เดินป่า/จักรยานศึกษาธรรมชาติ	☐ เที่ยวน้ำตก
☐ เที่ยวลำ/ธารณีวิทยา	☐ ลูนก
☐ ชมพรรณไม้	☐ ดูผีเสื้อ
☐ ชมประวัติศาสตร์	☐ ชมทิวทัศน์
☐ เดินป่าระยะไกล	☐ อื่น ๆ _____

ส่วนที่ 2 ความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว
ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

10. โปรดระบุความต้องการและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว
ของอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความต้องการของท่านเป็นรายชื่อ

1) _____

_____

_____

2) _____

_____

_____

3) _____

_____

_____

4) _____

_____

_____

5) _____

_____

_____

6) _____

_____

_____

7) _____

_____

_____

8) _____

_____

_____

ขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

แบบสัมภาษณ์เลขที่

<p>แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล</p> <p>เรื่อง</p> <p>แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ</p> <p>จังหวัดกาญจนบุรี</p>
--

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่าง

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ได้ใจความสมบูรณ์
ในทุกข้อที่กำหนดไว้

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ _____ ปี
3. ระดับการศึกษา
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา
 ปวท./ปวส./อนุปริญญา ปริญญาตรี
ปริญญาโทหรือสูงกว่า
4. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพใดเป็นอาชีพหลัก (เลือกตอบอาชีพที่ทำรายได้มากที่สุดเพียงอาชีพเดียว)
 รับราชการใน อบต. ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 ค้าขาย รับจ้างทั่วไป
 อื่น ๆ (ระบุ) _____
5. ตำแหน่งหน้าที่ของท่านในองค์การบริหารส่วนตำบล
 ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
 รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
 เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
 กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

6. ท่านได้ปฏิบัติงานหรือเป็นสมาชิกในองค์การบริหารส่วนตำบลที่ท่านสังกัดอยู่มาแล้ว
รวมเป็นระยะเวลาประมาณ _____ ปี (เศษของเดือนเกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)
7. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยติดต่อประสานงานกับอุทยานแห่งชาติเอราวัณ เพื่อประสานงาน
เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณแห่งนี้บ้างหรือไม่
- ไม่เคย
- เคย โดยเคยติดต่อประสานงาน ประมาณ _____ ครั้ง
8. ท่านมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณหรือไม่ และมีความคุ้นเคยอยู่ในระดับใด
- ไม่มีความคุ้นเคยแต่อย่างใด
- มีความคุ้นเคยน้อย
- มีความคุ้นเคยพอสมควร
- มีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี

ส่วนที่ 2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี

9. ท่านมีปัญหาและอุปสรรค ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีอย่างไรบ้าง (โปรดระบุเป็นรายข้อ)

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____
5. _____
_____

10. ท่านมีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรีอย่างไรบ้าง (โปรดระบุเป็นรายชื่อ)

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____
5. _____
_____
6. _____
_____
7. _____
_____
8. _____
_____

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ภาคผนวก ข
ตารางผนวกแสดงข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวและผู้บริหาร
องค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่าง

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวตัวอย่าง

รายการข้อมูล	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	หมายเหตุ
<u>เพศ</u>			
ชาย	255	63.75	
หญิง	145	36.25	
<u>อายุ</u>			
น้อยกว่า 20 ปี	30	7.50	เฉลี่ย = 31.09 ปี
20 – 29 ปี	178	44.50	มากที่สุด = 65 ปี
30 – 39 ปี	108	27.00	น้อยที่สุด = 16 ปี
40 – 49 ปี	69	17.25	
50 – 59 ปี	12	3.00	
มากกว่า 59 ปี	3	0.75	
<u>ระดับการศึกษา</u>			
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	1.00	
ประถมศึกษาตอนต้น	7	1.75	
ประถมศึกษาตอนปลาย	29	7.25	
มัธยมศึกษาตอนต้น	43	10.75	
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	62	15.50	
อนุปริญญา/ปวท./ปวศ.	54	13.50	
ปริญญาตรี	181	45.25	
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	20	5.00	
<u>วัตถุประสงค์ของการมาท่องเที่ยว</u>			
ท่องเที่ยวพักผ่อน/พักผ่อน	273	68.25	
ท่องเที่ยวแบบผจญภัย/เล่นกีฬา	21	5.25	
ประชุม/สัมมนา/อบรม/เข้าค่าย	20	5.00	
ท่องเที่ยวศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ			
สภาพทางธรรมชาติ	65	16.25	
ท่องเที่ยวศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ			
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	16	4.00	
ไม่มีวัตถุประสงค์หลักแต่อย่างใด			
เป็นเพียงเส้นทางผ่านเท่านั้น	5	1.25	

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวตัวอย่าง (ต่อ)

รายการข้อมูล	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	หมายเหตุ
<u>จำนวนวันในการมาท่องเที่ยว</u>			
ไม่พักค้างแรม	121	30.25	เฉลี่ย = 0.96 คืน
พักค้าง 1 คืน	190	47.50	มากที่สุด = 4 คืน
พักค้าง 2 คืน	80	20.00	น้อยที่สุด = 0 คืน
พักค้าง 3 คืน	4	1.00	
พักค้าง 4 คืน	5	1.25	
<u>สถานที่พักค้างแรม</u>			
ไม่พักค้างแรม	121	30.25	
พักบ้านพักของอุทยานฯ	72	18.00	หมายเหตุ มีนักท่องเที่ยว
พักเต็นท์เช่าของอุทยานแห่งชาติ	89	22.25	จำนวน 6 คน พักค้างแรม
พักค่ายเยาวชนของอุทยานฯ	18	4.50	มากกว่า 1 สถานที่
พักเต็นท์ที่จัดเตรียมมาเอง	96	24.00	
พักแพพักเอกชน	3	0.75	
พักรีสอร์ทเอกชน	7	1.75	
<u>ประเภทของกลุ่มนักท่องเที่ยว</u>			
ท่องเที่ยวคนเดียว	13	3.25	
ท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อน	225	56.25	
ท่องเที่ยวกับครอบครัว	118	29.50	
ท่องเที่ยวกับบริษัททัวร์	12	3.00	
การเข้าค่ายนักเรียน/นักศึกษา	4	1.00	
การจัดประชุม/สัมมนาของส่วนราชการ	23	5.75	
การจัดประชุม/สัมมนาของบริษัท	5	1.25	
<u>ค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยว</u>			
ไม่เสียค่าใช้จ่าย	38	9.50	
น้อยกว่า 1,501 บาท	101	25.25	เฉลี่ย = 4,396.55 บาท
1,501 – 3,000 บาท	107	26.75	มากที่สุด = 30,000 บาท
3,001 – 4,500 บาท	58	14.50	น้อยที่สุด = 200 บาท
มากกว่า 4,500 บาท	96	24.00	

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวตัวอย่าง (ต่อ)

รายการข้อมูล	จำนวน (n=400)	ร้อยละ	หมายเหตุ
<u>สิ่งดึงดูดใจในการมาท่องเที่ยว</u>			
ไม่มีสิ่งดึงดูดใจแต่อย่างใด	1	0.25	หมายเหตุ มีนักท่องเที่ยว
ความเงียบสงบของสถานที่	99	24.75	จำนวน 179 คน มีสิ่งดึงดูดใจ
แหล่งน้ำตก	324	81.00	มากกว่า 1 อย่าง
จุดชมวิวและทิวทัศน์ที่สวยงาม	127	31.75	
พืชพรรณไม้ชนิดต่าง ๆ	45	11.25	
สภาพอากาศที่ดี	159	39.75	
สัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ	15	3.75	
การบริการที่ดี	1	0.25	
ห้องน้ำสะอาด	1	0.25	
<u>กิจกรรมนันทนาการ</u>			
เดินป่า/ขี่จักรยานศึกษาธรรมชาติ	70	17.50	หมายเหตุ มีนักท่องเที่ยว
เที่ยวน้ำตก	372	93.00	จำนวน 263 คน ทำกิจกรรม
เที่ยวถ้ำ/ธรณีวิทยา	34	8.50	นันทนาการมากกว่า 1
ดูนก	41	10.25	กิจกรรม
ชมพรรณไม้	88	22.00	
ดูผีเสื้อ	18	4.50	
ชมประวัติศาสตร์	18	4.50	
ชมทิวทัศน์	222	55.50	
เดินป่าระยะไกล	31	7.75	
พบปะสังสรรค์	1	0.25	
ล่องแพ	1	0.25	

ตารางผนวกที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่าง

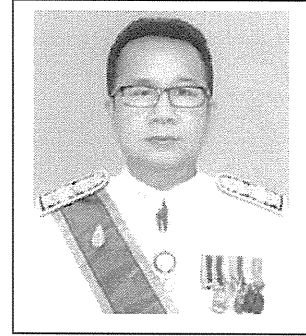
รายการข้อมูล	จำนวน (n=80)	ร้อยละ	หมายเหตุ
<u>เพศ</u>			
ชาย	69	86.25	
หญิง	11	13.75	
<u>อายุ</u>			
น้อยกว่า 30 ปี	4	5.00	เฉลี่ย = 44.46 ปี
30 – 39 ปี	16	20.00	มากที่สุด = 67 ปี
40 – 49 ปี	43	53.75	น้อยที่สุด = 28 ปี
50 – 59 ปี	13	16.25	
มากกว่า 59 ปี	4	5.00	
<u>ระดับการศึกษา</u>			
ประถมศึกษา	22	27.50	
มัธยมศึกษา	40	50.00	
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	7	8.75	
ปริญญาตรี	8	10.00	
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	3	3.75	
<u>อาชีพหลัก</u>			
รับราชการใน อบต.	8	10.00	
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	23	28.75	
ค้าขาย	20	25.00	
รับจ้างทั่วไป	10	12.50	
เกษตรกรกรรม	19	23.75	
<u>ตำแหน่งหน้าที่</u>			
ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	5	6.25	
รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	5	6.25	
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	5	6.25	
เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	5	6.25	
กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล	6	7.50	
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	4	5.00	
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	50	62.50	

ตารางผนวกที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่าง (ต่อ)

รายการข้อมูล	จำนวน (n=80)	ร้อยละ	หมายเหตุ
<u>ระยะเวลาปฏิบัติงานที่องค์การบริหารส่วนตำบล</u>			
1 – 5 ปี	55	68.75	เฉลี่ย = 4.14 ปี
6 – 10 ปี	20	25.00	มากที่สุด = 14 ปี
มากกว่า 10 ปี	5	6.25	น้อยที่สุด = 1 ปี
<u>การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่</u>			
ไม่เคยติดต่อ	40	50.00	
เคยติดต่อ	40	50.00	
1 – 5 ครั้ง	28	35.00	เฉลี่ย = 5.15 ครั้ง/ปี
6 – 10 ครั้ง	10	12.50	มากที่สุด = 20 ครั้ง/ปี
มากกว่า 10 ครั้ง	2	2.50	น้อยที่สุด = 1 ครั้ง/ปี
<u>ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่</u>			
ไม่มีความคุ้นเคยแต่อย่างใด	17	21.25	
มีความคุ้นเคยน้อย	14	17.50	
มีความคุ้นเคยพอสมควร	41	51.25	
มีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี	8	10.00	

ประวัติผู้ศึกษา

- ชื่อ – นามสกุล นายมิตรชัย อานันทนสกุล
- ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการสำนัก (ผู้อำนวยการระดับสูง)
- ชื่อหน่วยงาน สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3
- สถานที่ทำงาน สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 (บ้านโป่ง)
เลขที่ 54/10 ถนนค่ายหลวง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 70110
- โทรศัพท์ 032 211 025, 032 344 896, 032 221 932 โทรสาร 032 302 227
- ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 166/395 ซอยพหลโยธิน 52 แขวงคลองถนน เขตสายไหม กรุงเทพฯ 10220
- โทรศัพท์ 02 998 4449 มือถือ 081 422 8890
- วุฒิการศึกษา
1. ประกาศนียบัตรวิชาการป่าไม้ โรงเรียนป่าไม้แพร่
  2. วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เทคโนโลยีการเกษตร) สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
  3. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ประสบการณ์และผลงาน
- เลขานุการกรมการการแก้ไขปัญหาคความยากจน ในคณะกรรมการการการสวัสดิการสังคม สภาผู้แทนราษฎร
  - เลขานุการคณะอนุกรรมการการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร
  - ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร
  - ที่ปรึกษาสหภาพแรงงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย (TOT) เรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับการขยายสัญญาณแบบ 3G และการวางกรอบการทำงาน
- ประวัติการรับราชการ
- หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา - หมู่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  - ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่ 12 (นครศรีธรรมราช) กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานกลาง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 3 กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- เครื่องราชอิสริยาภรณ์
- ประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)